

**INTEGROINNIN MAHDOLLISUUS TUKEE LIIKUNTASUHTEEN
KEHITTYMISTÄ - Kolmikantayhteisön kokemuksia ammatillisen koulutuksen
työelämässä oppimisesta**

Mira Oras

Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma
Liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

TIIVISTELMÄ

Oras, M. 2023. Integroinnin mahdollisuus tukee liikuntasuhteen kehittymistä – Kolmikantayhteisön kokemuksia ammatillisen koulutuksen työelämässä oppimisesta. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteellinen tiedekunta pro gradu -tutkielma, 66 s, 4 liitettä.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin ammatillisen koulutuksen vuonna 2018 voimaan tulleen reformin jälkeistä aikaa. Reformi vaikutti eniten työelämässä oppimisen määrän kasvuun ja sitä kautta työelämän edustajien ja työpaikkojen opetusvastuu lisääntyi. Tutkimuksessa selvitettiin, mitkä ovat työelämässä oppimisen jakson onnistumiseen vaikuttavat tekijät ja minkälainen merkitys koetaan työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opettamisella olevan ammatillisessa koulutuksessa. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, millaiset mahdollisuudet työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteiden sisällyttämisellä työelämässä oppimisen jaksolle voisi olla sekä voitaisiinko sillä vaikuttaa opiskelijoiden fyysisen toimintakyvyn ylläpitämiseen, työkykyisyyteen sekä liikuntasuhteeseen. Työelämän edustajien, opettajien ja opiskelijoiden näkökulmasta aihetta on tutkittu vain vähän, jonka vuoksi näkökulma valittiin.

Tutkimuksen aineisto kerättiin työelämän edustajien, opettajien ja opiskelijoiden puolistrukturoiduin haastatteluin. Litteroitua aineistoa kertyi 79 sivua fonttikoolla 12. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysin avulla pyrittiin lisäämään ymmärrystä haastateltavien kokemuksista. Tämän takia tutkimuksen tieteenfilosofinen lähtökohta on fenomenologis- - hermeneuttinen.

Tutkimuksen perusteella työssäoppimisen onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä ovat työelämässä ohjaamiseen varatut resurssit, vastuunjako koulutuksen järjestäjän kanssa sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot kolmikantayhteisön eli työelämän edustajan, koulutuksen järjestäjän edustajan sekä opiskelijan välillä. Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opettaminen oppilaitoksessa koettiin tärkeänä opiskelijoiden oman fyysisen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin tilan ymmärtämiseen sekä liikuntasuhteen löytymiseen. Sitä kautta yhteys työelämässä jaksamiseen ja työkykyisyyden ylläpitämiseen ymmärrettiin. Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan sisällyttäminen työelämässä oppimiseen jaksoon nähtiin integroinnin keinoin mahdolliseksi. Lisäksi koettiin, että työelämän esimerkillä ja kannustuksella liikkumiseen voisi olla positiivinen vaikutus opiskelijan fyysisen toimintakyvyn ylläpitämiseen. Integroinnilla ei kuitenkaan haluta poistaa liikunnan ja hyvinvointitekijöiden opetusta oppilaitoksesta, koska ne koettiin opiskelijoiden fyysisen toimintakyvyn ylläpitämisen ja kehittämisen kannalta tärkeinä opintoina.

Tutkimuksen perusteella liikuntaa tulisi lisätä oppilaitoksissa sekä tarkastella integroinnin mahdollisuutta laajemmin. Integrointia voidaan lisätä sekä työelämässä oppimisen jaksolle, kuormittamatta kuitenkaan työelämän edustajia sekä ammatillisiin opintoihin. Näillä toimilla vaikutettaisiin positiivisesti opiskelijan liikuntakäyttäytymiseen ja liikuntasuhteeseen sekä sitä kautta heidän tulevaan työelämään, työelämätaitoihin ja työkykyiseen.

Asiasanat: ammatillinen koulutus, reformi, työelämässä oppiminen, työkyky, hyvinvointi

ABSTRACT

Oras, M. 2023. The possibility of integration supports the development of a physical activity relationship - The tripartite community's experience of learning in working life in vocational education and training. Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, master's thesis, 66 pp., 4 appendices.

This study looked at the period after the 2018 reform of vocational education and training. The main impact of the reform was the increase in the amount of work-based learning, which increased the teaching responsibilities of employers and workplaces. The study explored the factors that influence the success of a period of work-based learning and the perceived importance of teaching a component on maintaining work capacity and well-being in VET. The study also explored the potential of including the objectives of the competences of the Work Capability and Wellbeing component in the work-based learning sequence and whether this could have an impact on students' physical fitness, work ability and physical activity attitudes. There has been little research on this topic from the perspective of working life representatives, teachers and students, which is why this perspective was chosen.

The data was collected through semi-structured interviews with representatives of working life, teachers and students. The transcribed data consisted of 79 pages with font size 12. The data was analyzed using a data-driven content analysis. Content analysis was used to increase understanding of the experiences of the interviewees. For this reason, the scientific-philosophical approach of the study is phenomenological-hermeneutic.

According to the study, the factors that influence the success of work-based learning are the resources allocated to guidance in working life, the division of responsibilities with the training provider, and the cooperation and interaction skills between the tripartite community, i.e. the representative of working life, the representative of the training provider and the student. The teaching of the fitness and wellbeing component of the qualification in the educational institution was seen as important in relation to the students' understanding of their own physical fitness and wellbeing status and their ability to find a relationship with physical activity. Through this, the link to work-life balance and maintaining job satisfaction was understood. It was seen as possible to include a module on maintaining fitness and wellbeing at work in the work-based learning module by means of integration. It was also felt that the example of working life and encouragement to exercise could have a positive effect on the maintenance of physical fitness and well-being of students. However, integration was not intended to remove the teaching of physical activity and well-being from the institution, as these were seen as important subjects for the maintenance and development of students' physical fitness.

The study suggests that more physical education should be provided in schools and that the possibility of integration should be explored more widely. Integration can be increased both in the work-based learning cycle, without overburdening those in the workplace, and in vocational studies. These measures would have a positive impact on students' physical activity behavior and their relationship with physical activity, and thus on their future working life, work skills and employability.

Keywords: vocational education and training, reform, learning in working life, work ability, well-being

KÄYTETYT LYHENTEET

HOKS	henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma
OKM	opetus- ja kulttuuriministeriö
OPH	opetushallitus
YTOT	Yhteiset tutkinnon osat
KEUDA	Keski- Uudenmaan koulutuskuntayhtymä

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO.....	1
2 AMMATILLISESTA KOULUTUKSESTA JA TUTKINNOISTA.....	3
2.1. Ammatillisen koulutuksen tehtävä	3
2.2. Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osa	4
2.3. Työelämässä oppiminen ammatillisessa koulutuksessa	6
3 AMMATILLINEN KOULUTUS REFORMIN 2018 JÄLKEEN	10
4 AMMATILLISEN KOULUTUKSEN OPISKELIJOIDEN LIIKUNTAKÄYTTÄYTYMINEN JA HYVINVOINTI	16
5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
6 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	21
6.1. Kohderyhmä	22
6.2. Aineiston keruu	23
6.3. Aineiston analyysi	24
6.4. Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	27
7 TULOKSET	30
7.1. Resurssien vaikutus onnistumiseen	31
7.2. Yhteistyötaidot ja vastuun jako onnistumistekijöinä.....	35
7.3. Fyysisen toimintakyvyn merkitys perustietotaitona.....	36
7.4. Liikunnalla merkitystä hyvinvointiin ja työkykyyn	39
7.5. Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen työvaltaistaminen vai integrointi ..	41
8 POHDINTA.....	46
8.1 Yhteistyötaitojen merkityksen tarkastelua.....	46
8.2 Työkykyisyyden ylläpitämisen tärkeys	49
8.3 Integroinnista voimaa	53

8.4 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	55
8.5 Kriittinen tarkastelu ja jatkotutkimusaiheet.....	57
LÄHTEET	60

LIITTEET

Liite 1: Saatekirje

Liite 2: Haastattelukysymykset

Liite 3: Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteet

Liite 4: Suostumuslomake

1 JOHDANTO

”Työ tekijäänsä opettaa” on lausahdus, jota usein kuulee käytettävän. Ammatillisessa koulutuksessa tapahtui muutos eli reformi vuonna 2018, jonka mukana työelämän vastuu ammatillisten taitojen opettamiseen kasvoi. (OPH) Samalla tahtotila ammatillisen koulutuksen yhteisten tutkinnon osien (YTOT) sisällyttämiseen työelämään ja integrointiin heräsi. Ammatillisessa koulutuksessa opiskeltavat alat ja ammatit tarvitsevat työntekijältä fyysistä toimintakykyä, johon työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opetuksella pyritään vastaamaan. Liikkuminen ja fyysinen aktiivisuus sekä hyvinvoinnin osatekijöistä huolehtiminen on vähentynyt viime vuosien aikana ja se näkyy myös oppilaitoksissa. Fyysisellä kunnolla ja hyvinvoinnin tilalla on vaikutusta työkykyisyyteen ja sitä kautta tulevaisuudessa työelämään, työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen.

Reformista on reilu neljä vuotta aikaa, mutta tutkimuksia sen vaikutuksista ammatilliseen koulutukseen sekä tietoa käytännön kokemuksista on vähän. Tutkimuksia työelämässä oppimisesta on runsaasti, sillä työssäoppiminen on ollut aina osana ammatillisen koulutuksen tutkintoja. Työssäoppimisessa korostuu uuden oppiminen, ja se kohdistuu erityisesti oman alan perustaitoihin. Samalla kehittyy myös oman alan osaaminen (Virtanen 2013; Tynjälä & Virtanen 2017). Tutkimusten mukaan muuttuvassa työelämässä perustaitojen sekä yhteistyötaitojen ohella korostuvat myös yleiset valmiudet, kuten ajattelu- ja ongelmaratkaisutaidot sekä luovuus. Työpaikoilla arvostetaan erilaisia taitoja perusammattillisten taitojen lisäksi. Tutkimusten mukaan työelämäntaidot opitaan parhaiten työtä tekemällä ja oikeassa työympäristössä, joten työssäoppimisen jaksot ovat tärkeitä osaamisen kehittymisessä. Monipuolinen pedagogiikka, jonka oppilaitos tarjoaa, tukee työelämätaitojen kehittymistä. (Tynjälä & Virtanen 2017)

Tutkimuksia nuorten liikuntakäyttäytymisestä ja fyysisen kunnan tilasta on paljon ja liikuntasuhteesta jonkin verran. Lähes puolet nuorista liikkuu riittävästi terveytensä kannalta (Liimakka, Jallinoja & Hankonen 2013). Kokko & Martin (2022) LIITU – tutkimuksessa tuo esille, että kolmasosa nuorista vaikuttaisi saavuttavan liikuntasuosituksen. Liimakan, Jallinojan & Hankosen (2013) tutkimuksesta käy esille, että ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret harrastavat liikuntaa vähemmän kuin peruskoulua ja lukiota käyvät nuoret. Opiskelijoista vain harva liikkuu liikuntasuosituksen mukaan, riippumatta siitä verrataanko niitä aikuisten liikuntasuositukseen sykettä kohottavan liikunnan määrään 2 tuntia

ja 30 minuuttia viikossa vaiko nuorten, 7–17-vuotiaiden 60 minuuttia päivässä liikuntasuositukseen. (Liimakka, Jallinoja & Hankonen 2013; UKK-instituutti 2023; Tulokortti 2022) Liikunta ja liikkuminen yhdistyvät moniin yhteiskunnallisesti merkittäviin ilmiöihin, kuten terveyteen ja hyvinvointiin, työ- ja toimintakyvyn, oppimisen sekä lisäksi yhteisöllisyyteen, syrjäytymisen ehkäisyyn ja ilmaston muutoksen torjuntaan (Kokko & Martin 2022). Huolimatta liikunnan myönteisistä vaikutuksista edellä mainittuihin asioihin, suuri osa toisen asteen opiskelijoista liikkuu hyvin vähän. Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osa opiskellaan oppilaitoksessa lähiopetuksessa tai erikseen sovitusti verkkoympäristössä. Pakollisen työkyvyn ja hyvinvoinnin kahden osaamispisteen kokonaisuus toteutetaan keskimäärin kerran viikossa kymmenen viikon ajan. Opetuksesta vastaa työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opettaja. Liikunnan lisääminen ja sen mahdollistaminen toisella asteella sekä nuorten liikunnan edistäminen olisi tärkeää ja tarpeellista huomioiden nuorten liikkumisen nykytila. (Tulokortti 2022; LIITU 2022)

Tutkimuksia tutkinnon osien sisällyttämisestä toisiinsa ammatillisessa koulutuksessa on vähemmän. Reformin tarkoituksena on ollut lisätä työpaikoilla tapahtuvaa opettamista ja ohjaamista. Nykyisen pedagogisen mallin mukaan opetusta toteutetaan vuorotellen oppilaitoksessa teoriaopetuksen muodossa ja työpaikoilla käytännön töissä. Osaamistavoitteita sisällytetään työelämässä oppimisen jaksoihin. (OPH 2022; Kuokkanen 2021) Yhteisten tutkinnon osien (YTOT) osaamistavoitteiden osia sisällytetään eli integroidaan jo työelämässä oppimisen jaksolle.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tuoda ymmärrystä siitä, miten reformin myötä tullut työelämän suurentunut vastuu opiskelijan opettamisesta on vaikuttanut työelämässä oppimiseen. Tutkimuksessa selvitetään miten työvaltaistaminen on otettu vastaan työpaikoilla ja mitkä tekijät mahdollistavat onnistuneen työssäoppimisen jakson kolmikantayhteisön näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksessa tuodaan esille kolmikantayhteisön kokemuksia siitä, millainen merkitys on oppilaitoksessa olevalla työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osalla sekä voidaanko oppilaitoksessa järjestetyllä liikunnalla vaikuttaa positiivisesti nuorten liikuntakäyttäytymiseen ja liikuntasuhteeseen ja sitä kautta työkykyisyyteen. Tutkimuksella pyritään tuomaan esille myös integroinnin mahdollisuudet. Tutkimuksen kohderyhmänä oli Keski-uudenmaan koulutuskuntayhtymän edustajat. Tutkimukseen haastateltiin koulutuksen järjestäjän edustajia, opiskelijoita sekä oppilaitoksen kanssa yhteistyötä tekeviä ja työelämässä oppimisen paikan mahdollistajia, työelämän edustajia.

2 AMMATILLISESTA KOULUTUKSESTA JA TUTKINNOISTA

Ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on tukea opiskelijoita kehittymään hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi yhteiskunnan jäseniksi ja ihmisiksi. Koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmiudet jatko-opintoihin ja ammatilliseen kehittymiseen. Lisäksi se antaa tarpeellisia tietoja ja taitoja monipuolisesti harrastusten ja persoonallisuuden kehittymiseen. (Finlex 2017). Ammatillisella koulutuksella mahdollistetaan ja tuetaan opiskelijoiden sijoittumista työelämään sekä tuetaan heitä, jotka ovat jo työelämässä. Puuttuvan osaamisen hankkiminen on koulutuksen keskiössä. Ammatillista koulutusta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa sekä työelämässä. Koulutusjärjestelmän tehtävänä on lisäksi turvata työnantajille osaamista vastaavia työntekijöitä. (Opetushallitus 2022, Pasanen & Vuorinen 2021)

Ammatillista koulutusta järjestetään suurelta osin ammatillisissa oppilaitoksissa. Tutkintojen ja koulutusten järjestäminen edellyttää opetus – ja kulttuuriministeriön myöntämää tutkintojen ja koulutusten järjestämislupaa. Ammatillisiin tutkintoihin kuuluvat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot sekä erikoisammattitutkinnot. Lisäksi oppilaitoksissa järjestetään ammatilliseen koulutukseen valmentavaa ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta sekä osaamista syventävää ja täydentävää ammatillista koulutusta. Ammatillisen koulutuksen perustana on ammatilliseen koulutukseen erikoistunut opettajakunta, joista 90 prosentilla on pedagoginen pätevyys. Koulutukseen hakeudutaan yhteishaun kautta, joka on pääosin suunnattu perusopetuksen tai valmentavan koulutuksen päättävälle nuorille sekä jatkuvan haun kautta, johon voi hakeutua ympäri vuoden. Ammatillisen koulutuksen opiskelijat ovat oppivelvollisia siihen saakka, kunnes oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen suorittanut hyväksytysti ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun tutkinnon. (Opetushallitus 2022; Vipunen 2022 & Finlex 2020)

2.1. Ammatillisen koulutuksen tehtävä

Yhteiskunnallisesti katsoen ammatillisen koulutuksen tehtävänä on kohottaa ja ylläpitää ammatillista osaamista, kasvattaa opiskelijoita sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä tarjota opetuksella opiskelijoille jatkokoulutusmahdollisuuksia. Koulutuksen on mahdollista antaa tarpeellisia tietoja ja taitoja ammatilliseen kehittymiseen sekä valmiuksia

yrittäjyyteen ja työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon. Lisäksi koulutus tukee elinikäistä oppimista sekä ammatillista kasvua. (Finlex 2017, Tapani & Salonen 2019, 43–44) Ammatillisen koulutuksen laissa (Finlex 2017) myös todetaan, että koulutuksen tehtävänä on edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista. Ammatillisen koulutuksen tehtävänä nähdään työelämävalmiuksien ja sosiaalisten taitojen kehittäminen. Koulutuksen tavoitteena on huolehtia myös syrjäytymisen ehkäisystä sekä tarjota erilaisia koulutuspolkuja sekä nuorille että aikuisille. Tietojen ja taitojen lisäksi sen tulisi edistää vastuullisuuden kehittämistä. (Opetushallitus 2018)

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena ja tehtävänä on olla asiakaslähtöinen eli opiskelijalähtöinen. Tämän takia ammatillinen koulutus on nykyään osaamisperusteinen, joka tarkoittaa muutosta oppiainekeskeisyydestä osaamiskeskeiseksi ja opiskelijakeskeiseksi. Toisaalta ajatus viittaa myös koulutuksen, tutkintojen ja osaamiskokonaisuuksien osaamisperusteiseen määrittelyyn ja siinä lähtökohtana ovat työelämälähtöisesti johdetut osaamistavoitteet sekä osaamisen osoittamisen tavat. Opiskelijan opinnot henkilökohtaistetaan, tehdään henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS) ja tunnustetaan ja tunnustetaan aikaisemmin hankittu osaaminen, sekä epävirallinen että arkioppiminen. Osaamisperusteisuus mahdollistaa joustavat ja yksilölliset opintopolut ja siihen liittyy olennaisena osana työpaikalla tapahtuva oppiminen ja osaamisen näyttäminen. (Räisänen & Goman 2018)

2.2. Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osa

Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä (osp), johon kuuluu ammatillisia tutkinnon osia 145 osp ja yhteisiä tutkinnon osia 35 osp. Yhteisten tutkinnon osien tarkoituksena on tukea ammatillisia opintoja sekä vahvistaa työssä ja elämässä tarvittavia perustaitoja. Yhteisten tutkinnon osien opinnot antavat valmiuksia jatko-opintoihin sekä elinikäiseen oppimiseen. Yhteisiin tutkinnon osiin kuuluvat matemaattis- - luonnontieteellinen osaaminen (6 osp), viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen (11 osp) sekä yhteiskunta – ja työelämäosaaminen (9 osp), joista pakollisten osa-alueiden laajuus on 26 osp ja valinnaisten 9 osp. (Opetushallitus 2022)

Yhteiskunta- ja työelämäosaamisen osa-alue on kokonaisuudessaan yhdeksän (9) osaamispistettä (osp), joista työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen on laajuudeltaan 2 osp.

Pakollisten lisäksi jokaisesta aineesta on valinnainen opinto, joka on kolmen osaamispisteen laajuinen. Opiskelijan tulee valita valinnaisia yhteensä kolme kolmen osaamispisteen kokonaisuutta. (Opetushallitus 2022)

Aiemmin työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osa on ollut nimeltään liikunta ja terveystieto. Liikunta on nykyisin erotettu omaksi osaamistavoitteeksi. Liikunnan avulla opiskelija edistää opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan. Koko ryhmän yhteistä, pakollista liikunnanopetusta ammatillisessa koulutuksessa on kuitenkin vähän. Oppilaitokset voivat itse säädellä työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen lähiopetustuntien määrää. Valinnaisen tarjonnassa on myös paljon eroja oppilaitosten välillä. Toisissa voidaan järjestää valinnaisista perinteisten toteutusten lisäksi intensiivikursseja yksittäisistä teemoista. (Tuloskortti 2022)

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osaan kuuluu neljä osaamistavoitetta: terveydestä ja toimintakyvystä huolehtiminen, toimintaympäristön ja toiminnan turvallisuuden ja terveellisuuden arvioiminen, opiskelu- ja työkyvyn sekä hyvinvoinnin edistäminen sekä tapaturmien syntymisen ehkäiseminen ja ensiavun antaminen. (Opetushallitus 2022)

Terveydestä ja toimintakyvystä huolehtimisen osaamistavoitteen oleellisena asiana on, että opiskelija osaa etsiä tietoa oman ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista kehittää terveyttä ja toimintakykyään. Opiskelija suunnittelee itselleen hyvinvointisuunnitelman, jossa huomioi liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden, päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen omassa elämässään. Opiskelijan tehtävänä on lisäksi toteuttaa suunnittelemansa hyvinvointisuunnitelma sekä arvioida ja pohtia sen onnistumista. (Opetushallitus 2018)

Toimintaympäristön ja toiminnan turvallisuutta ja terveyttä sisältävä osaamistavoite edellyttää opiskelijalta huomioimaan työn turvallisuus ja oman työn kuormittavuustekijät. Opiskelijan tulee ymmärtää oman työn ravittavuus sekä työn ergonomia erilaisissa työympäristöissä. (Opetushallitus 2018)

Opiskelija edistää liikunnan avulla opiskelu – ja työkykyään sekä hyvinvointiaan osaamistavoite sisältää käytännön tasolla erilaista, monipuolista liikuntaa ja liikkumista (Opetushallitus 2018). Opiskelijoille tarjotaan lähiopetustunneilla monipuolisesti liikuntaa,

joista heidän olisi mahdollisuus löytää itselleen sopiva liikkumismuoto ylläpitämään työkykyään ja hyvinvointiaan sekä tuomaan vastapainoa työn kuormittavuuteen.

Osaamistavoitteiden mukaan opiskelijan tulee osata ehkäistä tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua. Opiskelijan tulee osata ennakoida tapaturmariskit liikuntatilanteissa, antaa ensiapua vaativissa tilanteissa, mutta ymmärtää omat rajansa ja hankkia lisäapua tarvittaessa. Opiskelijan tulee ymmärtää oman toiminnan vaikutukset liikuntatapaturmien ennakointiin ja ennalta ehkäisyyn. (Opetushallitus 2018)

Kaikissa YTO – aineissa käytössä on yhtenäinen arviointikriteeristö. Arviointikriteeristön mukaisesti opiskelijan toimintaa arvioidaan muun muassa sen perusteella, miten omatoiminen opiskelija on, miten hän pystyy soveltamaan hankkimaansa tietoa, miten hän toimii vuorovaikutteisesti sekä ottaa vastaan palautetta. Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen 2 osp tutkinnon osa arvioidaan asteikolla tyydyttävä 1 – kiitettävä 5 (T1-K5). Tutkinnon osan arvioi työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opettaja. YTO – opetus suunnitellaan opiskelijoiden lukujärjestyksiin ammatillisten opintojen joukkoon. (Opetushallitus 2023)

Ammatillisen koulutuksen reformin myötä osa oppilaitoksista muutti strategiaansa, joka samalla rohkaisi oppilaitoksia kehittämään toimintaympäristöjään. Toteutussuunnitelmassa painotetaan työelämässä ja verkossa tapahtuvaa osaamisen kehittämistä ja sen vuoksi oppilaitokset ovat keskittyneet digitaalisten oppimisympäristöjen kehittämiseen. Yhteisten tutkinnon osien sovittaminen reformin jälkeen yhteen muun koulutuksen kanssa on ollut haastavaa, joten niissä on hyödynnetty digitaalisia aineistoja, oppimateriaaleja ja oppimistehtäviä. Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osasta on tästä syystä sekä pakollisen että valinnaisen opinon verkkototeutus ja näin opinnot on mahdollista opiskella tarvittaessa myös etänä. (Pasanen & Vuorinen 2021)

2.3. Työelämässä oppiminen ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisessa koulutuksessa osa oppimista on jo aiemmin tapahtunut työpaikoilla työpaikkaohjaajan opettamana ja ohjaamana. Työelämässä oppiminen on ammatillisen koulutuksen liittyvä koulutuksen järjestämisen muoto ja siinä osa tutkinnon osaamistavoitteista opetetaan tai integroidaan käytännön työtehtävien yhteydessä työpaikoilla. (OPH 2022; Kuokkanen 2021; Virtanen 2013) Ammatillisen koulutuksen reformin tarkoituksena on ollut

lisätä työpaikoilla tapahtuvaa oppimista entisestään. Oppiminen työpaikoilla tapahtuu osallistamisen kautta, mutta se edellyttää lisäksi ohjattua oppimista työpaikka oppimisympäristönä. (Rintala, Pylväs, Postareff, Mikkonen & Nokelainen 2018)

Osaamista voidaan hankkia erilaisissa ympäristöissä. Opiskelija voi hankkia osaamista oppilaitoksessa sekä työelämässä joustavasti ja vaihdellen. Oppimisen tulee olla tavoitteellista ja ohjattua ja sekä sitä voidaan järjestää lisäksi verkkoympäristöissä, virtuaalisissa oppimisympäristöissä tai itsenäisesti opiskellen. Opiskelijan opintoihin ammatillisessa koulutuksessa tulee sisältyä työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettyä koulutusta, mikäli hänelle ei ole suoritettavaan tutkintoon liittyviä aiempia opintoja tai osaamista. Koulutuksen järjestäjä voi myös järjestää koulutusta työpaikan tiloissa käytännön työtehtävien yhteydessä. Työpaikoilla osaamisen hankkimista ja oppimista kutsutaan työssä oppimiseksi. (Finlex 2017 & OPH 2017) Työpaikalla tapahtuvan oppimisen teoriat ovat kehittyneet oppimista kuvaavista kohti yhteisöllistä näkökulmaa. Työpaikalla oppimista tarkastellaan sekä yksilöllisenä että sosiaalisena ilmentymänä. (Rintala ym. 2018)

Keskeinen osa ammatillista koulutusjärjestelmää on työpaikoilla tapahtuva oppiminen. Työssä oppimisen onnistuminen ja kehittäminen on erittäin tärkeää koulutusjärjestelmän kestävyuden varmistamisessa. Ongelmat työelämäyhteistyössä voivat kriisiyttää koulutusjärjestelmän. (Pasanen & Vuorinen 2021) Kun työelämäyhteistyön sisältö, toimintamalli ja vastavuoroisuus vastaavat yritystoimijoiden ja elinkeinoelämän odotuksia, on ammatillinen koulutus kestäväällä pohjalla. Työpaikoilla tapahtuva oppiminen on suurta ja sen systemaattisuus on vahvistunut, joka vahvistaa opiskelijoiden valmiuksia tulevaisuudessa vastaamaan työelämän tarpeisiin. Opiskelija saa työpaikalla ajantasaista kokemusta työstä sekä uusimmista koneista, laitteista sekä tietojärjestelmistä. Oppilaitoksessa ei kalleimpia koneita pystyä useinkaan hankkimaan opetuskäyttöön. (Pasanen & Vuorinen 2021)

Työssä oppimisen jaksoja opintojen aikana on useita. Työelämässä oppiminen suunnitellaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) yhteydessä. Suunnitteluun osallistuu työelämän edustaja, opiskelija sekä opiskelijan vastuuopettaja tai muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Perustana on opiskelijan osaamistarve, joka suhteutetaan tavoitteisiin, koulutukseen sekä tutkinnon osiin. (OPH 2017)

Työpaikka oppimisympäristönä sekä mahdollistaa että edellyttää ohjattua oppimista. (Rintala, Mikkonen, Pylväs, Nokelainen & Postareff 2015) Ammatillisen koulutuksen laissa (2017/531) on tämä myös määritelty. Ohjaamisella tarkoitetaan tukea, jota opiskelija voi saada sekä opettajiltaan että työssäoppimisen paikasta. Työssäoppimisen paikassa se voi olla työpaikkaohjaaja, esimies tai työtoverit. Se voi näyttäytyä suoraan kokeneempien työntekijöiden ja oppijan välisenä vuorovaikutuksena tai epäsuorana, joka tarkoittaa sosiaalisen ja fyysisen ympäristön vaikutusta työelämässä oppimiseen. (Billett 2022 & Rintala, Mikkonen, Pylväs, Nokelainen & Postareff 2015) Ohjaus voidaan määritellä tukena, jota oppija saa sekä opettajilta että työyhteisön jäseniltä (Virtanen & Tynjälä 2008).

Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS) määritellään, miten osaamisen hankkiminen toteutuu, millä välineillä ja missä ympäristössä. Etukäteen suunnitellaan aikataulu näytöille sekä millä muulla tavoin opiskelija hankkii osaamistaan. Kaikkien osapuolten tulee olla tietoisia työssäoppimisen jakson sisällöstä ja tavoitteista. Työssäoppimisen jakson suunnitelmaa päivitetään opintojen edetessä. (OPH 2017) Työelämässä oppimisen lisääntyminen on edellyttänyt tiivistä työpaikkojen ja ammatillisten oppilaitosten välistä yhteistyötä. Opiskelijan etu on, että työelämän edustajalla ja koulutuksen järjestäjän edustajalla on yhteinen ymmärrys työelämässä oppimisen jakson tavoitteista, oppimista tukevista menetelmistä sekä oppimisen arvioinnista. Toimiva ja sujuva yhteistyö on edellytys opiskelijan oppimiselle ja kehittymiselle. (Savoie-Zajc & Dolbec, 2003; Virtanen & Tynjälä, 2008)

Työssäoppimisen jaksolla suoritetaan näytöt. Tutkinnon osan edellyttävä ammattitaito ja osaaminen näytetään oikeanlaisissa työtehtävissä työpaikalla. Koulutuksen järjestäjä organisoii näytöt ja ohjeistaa työelämän edustajan arviointiin. Opettaja ja työelämän edustaja arvioivat yhdessä näytön. (OPH 2017) Työssäoppimisjakson lopussa pidetään kolmikantakeskustelu, johon osallistuvat työelämän edustaja, opettaja sekä opiskelija. Kolmikantakeskustelussa opiskelija saa suullisen arvion työssäoppimisjakson toteutumisesta. Kirjallinen arviointi siirretään myöhemmin oppilaitoksen tietokantaan.

Työelämässä suoritettavat oppimisjaksot tunnustetaan koulutuksen olennaiseksi osaksi. Ilman työelämän oppimisjaksoja oppilaitos ei kykenisi antamaan opiskelijoille tarpeellisia valmiuksia tulevaisuuden työelämään. Työelämäyhteistyön vakiinnuttamiseen on oppilaitoksen taholta panostettu lisäämällä työpaikkaohjaajien perehdyttämistä ja systematisoimalla työelämäyhteistyön menettelyjä. (Pasanen & Vuorinen 2021)

Työelämän edustajalla tai työpaikkaohjaajilla ei useinkaan ole pedagogista koulutusta. Koulutuksen järjestäjän, oppilaitoksen sekä ammatillisten opettajien tärkeä tehtävä ja haaste on tukea työpaikkojen toimijoita ohjaustyössä ja tehdä yhteistyötä, jotta arviointi on tavoitteisiin suhteutettua. (Tynjälä 2008) Koulutuksen järjestäjiltä vaaditaan ohjausresurssien ja -osaamisen tukea ja kehittämistä. Työpaikkojen riittävät valmiudet perehdyttämiseen ja ohjaukseen ovat erittäin tärkeitä jo työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin näkökulmasta. Tapahtuneista työtaturmista ja menetetyistä työpanoksesta, sairauspoissaoloista aiheutuu vuosittain Suomessa miljardien kustannuksia. (Rissanen & Kaseva 2014)

Työssäoppimisen paikat eroavat toisistaan sen suhteen, millaisia resursseja työpaikoilla on opiskelijoiden ohjaamiseen, työntekijöiden ohjausvalmiuksia tukevaan koulutukseen sekä miten työturvallisuus- ja työhyvinvointiasiat on pystytty huomioimaan ohjaamisessa tai ylipäätään, miten hyvin tiedetään ja tunnetaan tavoitteet. (Airila, Kurki, Mattila-Holappa & Nykänen 2019) Yksilölliset opintopolut suunnitellaan yritysten ja yksilön tarpeiden mukaan. Työpaikkaohjaaja osallistuu opiskelijan tavoitteiden määrittelyyn yhdessä opiskelijan ja koulutuksen järjestäjän edustajan kanssa. Työpaikkaohjaaja saa opastusta työpaikkaohjaajan toimeen ja tehtävään koulutuksen järjestäjältä. (Opetushallitus 2018)

Aiemmin on kriittisesti tarkasteltu oppimisen lisäämistä työpaikoilla. Kriittisyys on vähentynyt, kun on kiinnitetty huomiota työpaikkojen merkitykseen oppimisympäristönä ja se on tunnustettu. Työpaikat tarjoavat vaihtelevia, oppimista mahdollistavia oppimisympäristöjä pedagogisista ja organisatorisista näkökulmista tarkasteltuna. (Fuller & Unvim 2010 & Rintala ym. 2018)

3 AMMATILLINEN KOULUTUS REFORMIN 2018 JÄLKEEN

Ammatillisen koulutuksen kokonaisvaltaiseen uudistukseen käynnistettiin kehitystyö vuonna 2015. Ammatillisen koulutuksen muutos eli reformi astui voimaan vuonna 2018. Reformilla tarkoitetaan suunnitellusti, laillisin keinoin toimeenpantua uudistusta (Sanakirja 2023). Uudistus oli silloin hallituksen yksi kärkihankkeista. Reformin myötä ammatillisesta koulutuksesta tuli osaamisperusteinen ja asiakaslähtöinen. Muutoksessa lisättiin työpaikoilla tapahtuvaa oppimista ja yksilöllisiä opintopolkuja. Lisäksi purettiin päällekkäisyyksiä ja sääntelyä. Nopealla aikataululla ja laaja-alaisesti tapahtuneessa reformissa muutoksen koki rahoitus, ohjaus, toimintaprosessit, tutkintojärjestelmät ja järjestäjä rakenteet. Reformi kosketti koko ammatillisen koulutuksen kenttää ja kaikkia ammattialoja, joita siellä opetetaan. Ammatillinen koulutus sai reformin myötä rakenteellisen päivityksen 2000 – luvulle. (Opetushallitus 2022)

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö muuttui reformin myötä, kahdesta laista tuli yksi yhtenäinen laki. Yksi laki lisäsi vapautta ja joustavuutta vastata osaamistarpeisiin. Ennen reformia oli laki ammatillisesta peruskoulutuksesta ja erillinen laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Yhdistämisen myötä tuli laki ammatillisesta koulutuksesta ja näin nuorten ja aikuisten koulutuksen väliltä poistui raja-aidat. Keskeisintä muutoksessa oli osaamisperusteisuus, joka opiskelijalle tarkoittaa sitä, että osaaminen ratkaisee. Opiskeluun ei tarvitse automaattisesti käyttää aikaa kolmea vuotta kuten aiemmin vaan jokainen opiskelija etenee yksilöllisesti ja joustavasti omaan tahtiin henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) mukaan. Opiskelijan on myös mahdollista suorittaa opintoja kotinsa lähistöllä, vaikka opiskelisi varsinaisesti toisella paikkakunnalla. Osaamisen osoittaminen tapahtuu pääosin työpaikoilla oikeissa työtehtävissä. Uusi lainsäädäntö mahdollisti vähemmän lakisäätteisiä suunnitelmia. (SiVM 7/2017)

Reformin myötä opiskelijan opintopolkuja yksilöllistettiin. Sillä tavoin haluttiin purkaa päällekkäisyyksiä. (OKM 2017) Opiskelijan kanssa tulee laatia henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, (HOKS) johon kirjataan opintojen alussa opiskelijan yksilölliset suunnitelmat osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta, hankkimisesta, kehittymisestä sekä siihen tulee kirjata ohjaus- ja tukitoimia koskevia tietoja. Koulutuksen järjestäjä vastaa suunnitelman laatimisesta ja sen päivittämisestä. Samoin osaamisen ja ammattitaidon näyttäminen suunnitellaan yksilöllisesti sekä tutkinnon että koulutuksen osittain. (Finlex 2017)

Opiskelija valitsee ja opiskelee vain sellaista, mistä ei ole vielä osaamista. Osaaminen nähdään karttuvana ja muuntuvana, jolloin opiskelija voi siirtyä opinnoissa eteenpäin, kun osaamistavoitteet on saavutettu. Opiskelija saa tarvittaessa ohjausta ja tukea koulutuksen järjestäjän taholta, niin että se vastaa opiskelijan tavoitteita, tarpeita, elämäntilannetta ja edellytyksiä. (OKM 2017 & Räsänen & Goman 2018)

Reformin ja opiskelijoiden yksilöllisten polkujen myötä koulutuksen järjestäjä voi hyödyntää monipuolisia oppimisympäristöjä ja pedagogisia ratkaisuja, lähiopetusta, simulaattoreita ja muita digitaalisia oppimisympäristöjä sekä työpaikalla oppimista. Yksinään omia polkuja kulkeva opiskelija toimii hyvin itsenäisesti ja moni opiskelija tekeekin osan opinnoista verkkoympäristössä. Arvioinnissa kuitenkin painotetaan sosiaalisia taitoja, tiimityöskentelyä ja toisten huomioon ottamista (Opetushallitus 2022). Karoskoski (2020, 361) toteaa, että reformin ajatus on hiukan ristiriitainen yksilöllisistä poluista puhuttaessa ja samaan aikaan yhteistyötaitojen ja tiimityöskentelyn painottamisesta arvioinnissa. Yksilöllisiä polkuja kulkeva opiskelija ei välttämättä saa verkko-opintojen kautta kokemusta yhteistyöstä eikä sosiaaliset taidot kehity. Työtehtävien luonne myös vaatii yhteistyötaitoja. Opiskelijasta halutaan itseohjautuva, nopeasti ammattiin valmistuva, omia opintopolkujaan kulkeva tulevaisuuden työntekijä, vaikka työtehtävät ja organisaatiot tarvitsevat sekä suuntaus on tiimityöskentely ja jaettu asiantuntijuus. Moni opiskelija myös hyötyisi opinnoissaan ryhmän tuesta. (Karoskoski 2020, 361)

Osaamisperusteisuus näyttäytyy ammatillisen koulutuksessa pedagogisen toiminnan ja sen suunnittelun lähtökohtia entistä vahvemmin reformin jälkeen. Osaamisperusteisuus vaatii yksilöltä, yhteisöltä sekä organisaatiolta arviointikykyä omiin käsityksiin oppimisesta, opetuksesta ja ohjauksesta. Siinä vaaditaan valmiutta muuttaa toimintaa ja tuttuja käytänteitä. Opettajan työ on osallistumista toimintaan sosiokulttuurisessa kontekstissa. Oppilaitoksen toimintakulttuuri sekä ammatillisen koulutuksen perinne antaa raamit opettajan ja opiskelijan toiminnalle. (Kukkonen & Jussila 2018) Osaaminen sekä osaamisperusteisuus ovat koulutuskeskusteluissa ja oppilaitosten arjessa muokkautuneet itsestänselvyyksiksi. (Kukkonen & Raudasoja 2018) Kukkonen ja Jussila (2018) toteaa, että osaamisperusteisuus onkin kyseenalaistanut monia aiemmin itsestänselvyyksinä pidettyjä opettajan ja opiskelijan tehtävään ja toimintaan kuuluvia asioita. Osaamisperusteisuus on ajatukseltaan yhteinen asia, ja se toteutuu yhteistoiminnassa. Se ei ole uusi tapa, joka velvoittaa vain opettajaa ja opiskelijaa, vaan se kannustaa koko oppilaitosta, opetus- ja ohjaushenkilöstöä, hallintohenkilökuntaa, sekä

johtoa uudenlaisten toimintatapojen kehittämiseen ja kokeilemiseen. (Kukkonen & Jussila 2018) Osaamisperusteisuuden toteutuminen ja onnistuminen edellyttää opettajan ja opiskelijan kompetenssia sekä oppilaitoksen rakenteiden joustavuutta. (Butova 2015, 254) Ammatillisen koulutuksen reformi sekä työelämän jatkuva kehittyminen on vienyt tilanteeseen, jossa muutoksen hallinta ei enää riitä. Toimijoiden on yhteistyössä luotava muutosta ja tulevaisuudenkuvaa. (Kukkonen & Raudasoja 2018)

Ammatillista koulutusta haluttiin muuttaa, uudistaa ja yhtenäistää, koska työelämä tarvitsi uudenlaista osaamista ja ammattitaitoa. Työ- ja elinkeinoelämän tarpeet muuttuvat koko ajan ja kasvavalla työelämässä opettamisella on mahdollisuus vastata tarpeisiin. (Opetushallitus 2018; Karoskoski 2020) Reformin myötä lisättiin ja monipuolistettiin työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Vastuu ammatillisten työtehtävien opettamisesta ja ohjaamisesta siirtyi ammatilliselta opettajalta työelämään ja työpaikkaohjaajalle. Osaamisen kehittäminen tapahtuu siellä, missä siihen on sopivimmat ja parhaimmat edellytykset kuten työelämässä ja työpaikoilla. (OKM 2017). Työelämässä oppimisen jakso suunnitellaan ja sen tavoitteet määritellään opiskelijan henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa laatiessa (HOKS). Työelämässä oppimisen jaksolle on määritelty yhdenmukaiset toimintamallit, selkeät osapuolten tehtävät, roolit ja vastuut. Työpaikkaohjaaja osallistuu työpaikalla järjestettävän opettamisen suunnitteluun. (OKM 2017) Koulutuksen järjestäjä ja työelämän edustaja yhteistyössä sopivat, mitkä työtehtävät opetetaan oppilaitoksessa ja mitkä on mahdollista opettaa yrityksissä työpaikkaohjaajan toimesta. (Opetushallitus 2018) Työtehtävistä osa on mahdollista opetella ja oppia työelämässä, mutta teoriaopetuksen merkitys ei vähene oppilaitokselta. Toiminnan omaksumiseen tarvitaan teorian ymmärtämistä, joka oppilaitoksessa voidaan antaa. (Karoskoski 2020, 361) Osaamisen näytöt suoritetaan työpaikoilla, ja niiden toteutuksesta sovitaan etukäteen kolmikantayhteisön kesken eli koulutuksen järjestäjän, työelämän edustajan ja opiskelijan kanssa. Työpaikkaohjaaja on työpaikalla mukana arvioimassa opiskelijan ammatillista osaamista yhdessä ammatillisen opettajan kanssa. Työpaikkaohjaajat perehdytetään arviointiin, mutta koulutuksen järjestäjä on vastuussa arvioinnista. (OKM 2017)

Ammatillisen koulutuksen reformissa yhdistyy työ ja oppiminen. Opettajien työ monipuolistui uudistuksen myötä. Opettajan yksinvastuu muuttui jaetuksi vastuuksi. (OKM 2017) Yksittäisten opettajien työ ei enää riitä, vaan tarvitaan yhteisopettajuutta, yhteiskehittämistä ja työelämän kulttuuria. Ne ovat tulleet vakiintuneiksi toimintatavoiksi. Ammatillisen

koulutuksen uudistukseen vaikuttivat monenlaiset tekijät, erityisesti nykyiset muutokset yhteiskunnassa, työelämässä sekä työssä. (Opetushallitus 2018, 6) Aikaisemman järjestelmän puitteet eivät vastanneet opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin. Opiskelijaa ei aiemmin voinut kannustaa joustavien opintopolkujen valintaan. Uudistuksen myötä on tärkeää pyrkiä huomioimaan, ettei opintoja keskeytetä ja koulutustakuusta pidettäisiin kiinni. Koulutustakuu mahdollistaa opiskelijoille jatko-opiskelupaikan takaamisen. Lisäksi Suomen talouden kasvu on vaatinut, että kohdennetut resurssit koulutukseen käytetään mahdollisimman tehokkaasti. (OKM 2017) Uudistuksen tarkoituksena oli muuttaa toimintatapoja sekä syventää yhteistyötä työelämän kanssa. Uudistuksella on pyritty vastaamaan toimintaympäristön haasteisiin ja tämä vaatii muutoksen johtamista ja muutoksessa toimimista kaikilta ammatillisella asteella toimijoilta. (Opetushallitus 2018, 6,8)

Koulutuksen järjestäjien piirissä ammatillisen koulutuksen reformiin valmistauduttiin suhteellisen hyvin. Opettajat ja henkilöstö saivat tietoa reformista, johto osallisti kehittämään organisaatiota reformin vaativalla tavalla. Tärkeää oli yhdessä tekeminen ja tulkitseminen, tiedon jakaminen sekä yhteistyöllä uudenlaisen toiminnan kehittäminen. (Opetushallitus 2018) Oppilaitoksissa reformin myötä tehdään entisestään tiimeissä suunnitelmia, vastuujakoa ja jaetaan asiantuntijuutta. Yhteisiä koulutuksia ja yhteistyötä pidetään suuressa arvossa suhteessa laadukkaaseen opetustyöhön. (Karoskoski 2020, 361: OKM 2017)

Uudistus toi opettajille lisää hallinnollista lisätyötä, pedagogiikka jäi hiukan byrokratian jalkoihin. Henkilökohtaiset opintopolut ovat ajatuksena järkeviä ja opiskelijalähtöistä toimintaa, mutta ne aiheuttavat lisätyötä. (Karoskoski 2020, 359) Reformin johdosta opettaja kokee riittämättömyyden tunnetta kaikkiin työtehtäviin, kun työympäristö, työtehtävät ja kirjaaminen ovat lisääntyneet. Opetustyöstä iso osa on raportointia ja kirjoitustyötä. Raportointiin kuuluva aika on pois opettajan ja opiskelijan välisestä yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta, mikä olisi opiskelijan ohjauksen ja motivoinnin säilymisen kannalta tärkeää. (Karoskoski 2020, 363) Reformin myötä opiskelija opiskelee monipuolisesti ja joustavasti oppilaitoksessa, työpaikalla sekä virtuaalisissa ympäristöissä. Ammattitaito osoitetaan aiemmasta poiketen työtehtävissä työpaikoilla. Aiemmin ammatillinen opettaja pystyi arvioimaan osaaminen yksin, mutta uudistuksen myötä opiskelijan arvioinnista vastaa opettaja ja työelämän edustaja yhdessä. (OKM 2017)

Reformin yksi keskeisistä tavoitteista on ollut opiskelijalähtöisyyden parantaminen. Opettaja ja oppilaitos sai ennen uudistuksen alkua ohjeistusta ja koulutusta muutokseen, mutta opiskelija näkökulma jäi vähemmälle huomiolle. (Tapani & Salonen 2019, 42–43) Räsänen ja Gomanin (2018) mukaan opiskelijan tulee olla tietoinen ammatillisen koulutuksen mahdollisuuksista ja velvollisuuksista. Reformiin valmistautumisessa opiskelijat saivat vaihtelevasti tietoa, mutta se jäi etäiseksi ja epäselväksi. Pian muutoksen voimaan tulon jälkeen osa opiskelijoista huomasi työpaikalla tapahtuvan oppimisen selkeästi lisääntyneen. Opiskelijat saivat nopealla aikataululla tiedon erilaisista opinnoista ja vaihtoehdoista ja ymmärsivät tulevaisuuden tavoitteena yleisestikin olevan yksilöllisten ja joustavien polkujen toteutuminen käytännössä. (Opetushallitus 2018; Räsänen & Goman 2018)

Ammatillisella koulutuksella ei ole ollut vahvaa imagoa, ja mielikuvat ammatillisesta koulutuksesta, ”amiksesta” ja ammattikoululaisista eivät ole olleet hohdokkaita. Perinteisesti ajatuksena on ollut, että menestyjät jatkavat lukioihin ja korkeakouluihin ja nuoret, joilla on vähemmän motivaatiota opiskella, menevät ammatillisiin opintoihin. Vuonna 2018 voimaan tulleella ammatillisen koulutuksen reformilla haluttiin päivittää ammatillista koulutusta nykypäivään ja tuoda esille laadukkuutta. Ennen vuoden 2018 uudistusta ammatilliset oppilaitokset olivat ehtineet kehittyä jo varsin moderneiksi oppilaitoksiksi. (Karoskoski 2020) Toimintaympäristöt kuitenkin muuttuvat koko ajan laajasti ja nopeasti. Osaamistarpeet muuttuvat ja kasvavat sekä monissa tehtävissä osaaminen ns. vanhenee aikaisemmin ja vastaavasti dynamiikka lisääntyy. Massakoulutuksella ei päästä enää tarvittaviin tuloksiin, koska asiakaskuntien tarpeet yksilöllistyvät. Ajan mukana on silloin pysyttävä. Työurat tarvitsevat jatkuvaa kehittymistä ja osaamisen päivittämistä. (OKM 2017)

Reformin tullessa ammatillinen koulutus kohtasi uusia tuulia, muutoksia, mutta myös epävarmuustekijöitä. Reformi vaati muuttumista, oli luovuttava tutusta ja turvallisesta, piti osata jättää asioita taakseen sekä nähdä uusien asioiden oppiminen. Muutoksen tuomasta todellisuudesta ei kukaan osannut sanoa mitään. Esimiesasemassa koettiin monenlaista muutosta. Muutos aiheutti kysymyksiä ja työntekijöille oli osattava vastata ja samalla oli valmistauduttava tulevaisuuteen, josta tiedettiin vielä vähän. (Seppälä & Tapani 2018)

Reformissa tärkeänä asiana on ollut myös nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen. Oppilaitoksen rooli on merkityksellinen kasvun ja kehityksen näkökulmasta. Opiskeluajan hyvin- tai pahoinvointi vaikuttavat myöhempään koulutuspolkuun. Yksilölliset polut mahdollistavat

koulutustakuun ja paremmat jatko-opiskelumahdollisuudet. Yksilölliset polut ja henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laatimisella opiskelija saadaan pidettyä opiskelussa tiiviimmin kiinni ja silloin mahdollisuus työllistymiseen koulutuksen jälkeen on suurempi ja näin syrjäytymisen mahdollisuus pienenee.

4 AMMATILLISEN KOULUTUKSEN OPISKELIJOIDEN LIIKUNTAKÄYTTÄYTYMINEN JA HYVINVOINTI

Suomalaisten liikkuminen ja päivittäinen askelmäärä on vähentynyt viimeisten muutaman vuoden aikana. Suomalaiset viettävät suurimman osan valveillaoloajastaan istuen tai maaten. Yleisin liikuntamuoto on kävely. Toiseksi yleisin liikuntamuoto on kuntosaliharjoittelu. Tyypillisemmät syyt liikkumiseen ovat fyysisen kunnon ylläpitäminen ja parantaminen sekä oman terveyden edistäminen. Tyypillisin este liikkumiselle on vastaavasti ajan puute. (OKM 2022) Väestön vähäinen liikkuminen kaikissa ikäryhmissä aiheuttaa vuosittain huomattavat vaikutukset niin yksilöiden hyvinvointiin kuin yhteiskuntaan sekä julkisen talouden menoihin. (Kokko & Martin 2023)

Liikunta vaikuttaa pääosin myönteisesti terveyteen ja hyvinvointiin, koska se tukee fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista toimintaa. Liikuntasuosituksen mukaan 7–17-vuotiailla tulisi fyysistä aktiivisuutta, reipasta liikkumista olla vähintään tunti päivässä. Yli 17 – vuotiaille suositellaan kohtuukuormitteista liikuntaa vähintään 150 minuuttia viikossa. Sen lisäksi lihaskuntoa ja muuta liikehallintaa. Suosituksilla pyritään aktiiviseen elämäntapaan, välttämään istumista ja pitämään taukoja paikalla olosta. (UKK- instituutti 2023) (UKK-instituutti 2023). Nuorille suositellaan, että runsasta ja pitkäkestoista paikallaanoloa tulisi välttää. Paikallaanololla tarkoitetaan istumista tai muuta fyysisesti passiivista hereillä oloa. Suuri paikallaan olo aika on yhteydessä heikompaa terveyteen, mutta tarkkaa aikarajaa ei ole haitallisen paikallaolon määrälle voitu määrittää. Näyttöä on kuitenkin siitä, että reippaan liikkumisen terveyshyödyt on merkittävät. Liikunnan lisääminen ja liikunnalla osittainen paikallaolon korvaaminen edistää terveyttä. (Tuloskortti 2022)

Kuten aikuiset ja työikäiset, niin myös suurelta osin nuoret ja opiskelijat liikkuvat vähän. Vähäinen liikunta on merkittävä kansanterveysongelma jo nuoruudessa: terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta riittävästi liikkuvia on vain pieni osa, ja vähemmän koulutetut nuoret harrastavat vähemmän liikuntaa kuin korkeammin koulutetut. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelijoiden joukossa on paljon aktiivisesti liikkuvia ja liikuntaa harrastavia opiskelijoita, mutta vastaavasti vähän tai ei lainkaan liikkumista harrastavia on paljon. Vähäistä liikkumista ja runsasta istumista esiintyy erityisesti tietyillä koulutusaloilla. (Nelimarkka, Laine & Kostamo 2020) Vähäisellä liikunnalla on lisäksi yhteys mielenterveyden haasteisiin sekä yksinäisyyteen (Kokko & Martin 2023).

Vain harva (14 %) 16–20 vuotiaista liikkuu reippaasti yli tunnin päivittäin. Yleisimmät liikuntamuodot ovat talvella kävelylenkkeily, kuntosaliharjoittelu, juoksulenkkeily tai hölkkä, jääpelit sekä laskettelu ja lumilautailu. Kesällä lajeina ovat juoksulenkkeily, kävelylenkkeily, pyöräily, kuntosaliharjoittelu sekä uinti. (Tuloskortti 2022) LIITU – tutkimuksen (2022) tulosten mukaan ammattiin opiskelevista 13 % liikkuu päivittäin vähintään tunnin.

Liikunta saa elämän tuntumaan mielekkäältä. Liikunta vaikuttaa mieleen ja sen tiedetään lisäävän aivojen verenkiertoa, nostavan mielihyvää tuottavien hormonien määrää ja vähentävän stressihormonin erittymistä. (Palomäki 2021). Liikuntamyönteisyys kehittyy lapsena, jolla on vaikutusta liikunnan pysyvyyteen aikuisiälle. Liikunnan tulee olla mielekäästä, jotta se jatkuisi läpi elämän. Liikunnan tuomat kokemukset omasta pätevyydestä, erilaisten liikuntataitojen oppiminen, viihtyminen ja yhdessä tekeminen toisten kanssa innostavat erityisesti nuoria liikkumaan. Monipuolisten liikuntamuotojen harrastaminen edesauttaa jonkin lajin säilymistä aikuisiälle. Lisäksi se helpottaa uusien liikuntamuotojen omaksumista, auttaa liikunnan uudelleen aloittamista tauon jälkeen sekä lisäksi se muodostaa hyvän pohjan koko elämän jatkuvalla harrastamiselle. Lapsuusajan liikuntaharrastuksella on myös myönteinen yhteys aikuisiän mielen hyvinvointiin. (Appelqvist-Schmidlechner ym. 2019). Vastaavasti heikko itsearvostus ja heikko koettu fyysinen pystyvyys voidaan yhdistää liikkumattomuuteen. Liikunta ei ole mielekäästä eikä houkuttelevaa, jos nuori kokee omat liikuntakykynsä huonoiksi. (Rajala, Haapala, Kantomaa & Tammelin 2010).

Liikunnalla on yhteys ihmisen hyvinvointiin. Hyvinvoinnin osatekijät usein jaetaan terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin sekä koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun. Hyvinvointi koostuu sosiaalisista suhteista, itsensä toteuttamisesta, onnellisuudesta ja sosiaalisesta pääomasta. (THL 2023) Liikunnan vaikutukset psyykkiseen hyvinvointiin on kiistattomat ja niitä on tutkittu pitkään. Psykkisellä hyvinvoinnilla on olennainen osa tekijän toimintakyvyn, osallisuuden, yhteisöön kuulumisen sekä mielekkään elämän kannalta. Ohjatulla liikunnalla on yhteys psyykkiseen hyvinvointiin. Ohjattuun liikkumiseen liittyy liikkumisen hyötyjen lisäksi mahdolliset sosiaaliset kontaktit sekä lisäksi merkityksellisyyden- ja yhteenkuuluvuudentunne. (Vaarama ym. 2014) Säännöllisellä liikkumisella on yhteys vähäisempään psyykkiseen oireiluun (THL 2023).

Hyvä unen laatu ja riittävän pitkä uni on tärkeää nuoren kasvuun, kehitykselle ja hyvälle elämänlaadulle. Unella on vaikutusta myös kognitiivisten toimintojen, kuten oppimisen kannalta sekä se on tärkeä tekijä fyysisten ja psyykkisten terveysongelmien ehkäisyssä. (Shochat ym. 2014) LIITU – tutkimuksen mukaan nukahtamisvaikeudet ja alakuloisuus olivat yleisempiä vähän liikkuvilla nuorilla kuin suositusten mukaan liikkuvilla nuorilla. Liikunta-aktiivisuus vaikuttaa yönen piteuteen myönteisesti (Kokko & Martin 2023).

Liikunnalla on myös vaikutusta kipuoireiluun. Suositusten mukaan liikkuvilla nuorilla on vähemmän toistuvia kipuoireita, esim. päänsärkyä tai vatsa- ja selkäkipua kuin vähän liikkuvilla nuorilla. Lisäksi liikunnalla on vaikutusta stressin hallintaan, sillä liikunta helpottaa stressin aiheuttamia tuntemuksia, kuten jännittyneisyyttä, levottomuutta, hermostuneisuutta tai ahdistusta (Kokko & Martin 2023) LIITU – tutkimuksen (2022) tulokset kertovat, että liikuntaa säännöllisesti harrastavat nuoret kokivat vähemmän stressin aiheuttamia oireita kuin vähemmän liikkuvat. Suositusten mukaan liikkuvista nuorista alle puolet koki ärtyneisyyttä vähintään viikoittain, kun taas vähän liikkuvista kaksi kolmasosaa. (Kokko & Martin 2022)

Oppilaiden hyvinvointiin vaikutetaan koululiikunnalla. Oppilaitosliikunnalla tuetaan fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Toimintakulttuuri oppilaitoksissa pyrkii edistämään opiskelijan toimintakyvyn kehittymistä sekä liikunnallista elämäntapaa. Erilaisilla aktiivisilla tunneilla, välitunti- ja kerhotoiminnalla aikaansaadaan liikuntaa opiskelupäiviin, ja näin voidaan vaikuttaa nuoren liikuntasuhteeseen. Lisäksi sillä on merkitystä oppilaitoksessa viihtymiseen. Oppilaitosliikunnalla on erityisesti merkitystä vähän liikkuville opiskelijoille. Sillä voidaan vaikuttaa lasten ja nuorten elinikäiseen terveyteen sekä siihen että opiskelija löytää itselleen omaa hyvinvointia edistävän harrastuksen sekä liikuntasuhteen. Liikunnallisen toimintakulttuurin kehittäminen oppilaitoksissa on tärkeä aloittaa jo varhaiskasvatuksesta ja jatkaa aina toiselle asteelle asti. (Kämppe ym. 2018)

Kasvatus- ja koulutusinstituutioilla on tärkeä rooli liikkumisen mahdollistajana. Niiden toimintakulttuuri vaikuttaa nuorten fyysiseen aktiivisuuteen sekä samalla opitaan aktiivista- tai passiivista elämäntapaa. Lapsuudessa ja nuoruudessa muodostunut liikunnallinen tapa vaikuttaa voimakkaasti myöhemmin aikuisuudessa. Liikkuminen oppilaitoksissa edistää lisäksi oppimista, osallisuutta sekä viihtyvyyttä. Valtakunnallisilla liikunnan edistämisen ohjelmilla pyritään edistämään koulutusinstituutioiden liikunnallista ympäristöä. Oppilaitokset voivat rekisteröityä ohjelmiin ja saavat sitä kautta tukea toimintakulttuurin kehittämiseen sekä myös

opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen. Toisella asteella Liikkuva opiskelu – nimellä kulkevan ohjelman tavoitteena on liikettä lisäämällä ja istumista vähentämällä luoda oppilaitoksiin ja yhteisöihin aktiivisempaa toimintakulttuuria, jolla tuetaan toisen asteen opiskelijoiden kasvua, kehitystä ja oppimista. (Tuloskortti 2022)

Opiskelijoiden myönteistä kokemusta liikunnasta tulisi tukea kaikessa vuorovaikutuksessa ja toiminnassa heidän kanssaan. Toiminnan olisi hyvä olla tarpeeksi haasteellista ja säännöllistä, silloin liikunta ja liikkuminen muodostuvat tavaksi ja automatisoituvat. Ympäristön liikuntamyönteisellä suhtautumisella, konkreettisella kannustamisella sekä liikunnan merkityksen perustelemisella voidaan vahvistaa pätevyiden ja autonomisen liikuntamotivaation kokemuksia arjessa. (Palomäki & Lyyra 2021) Tukea liikkumiseen sekä yksilöllistä liikunta- ja hyvinvointineuvontaa tarvitsevat erityisesti ne nuoret, jotka liikkuvat todella vähän (Tuloskortti 2022).

Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista nuorista 60 % piti oppilaitoksessa järjestettävän liikunnan opetusta tärkeänä tai erittäin tärkeänä ja 51 % arvioi liikunnan hyödyllisenä. Liikunnan opetus toisen asteen oppilaitoksissa voi tarjota merkittävän lisän nuorten ja yleisesti opiskelijoiden liikunta-aktiivisuuteen arjessa. Osa opiskelijoista kokee, että puhe liikunnasta, terveydestä ja hyvinvoinnista oppilaitoksissa vaikuttaa sekä heidän ajatuksiinsa että arjen liikkumiseen (Nelimarkka, Laine & Kostamo 2020). Ammatillisessa koulutuksessa liikunta kuuluu osana pakollisia yhteisten tutkinnon osia työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen näkökulmasta. Ammatillisissa oppilaitoksissa liikunnanopetusta järjestetään jaksoissa, jolloin pakollista liikuntaa voi olla vain muutaman viikon koko opiskelun aikana. Toisen asteen oppilaitoksissa liikkumista voidaan lisätä lisäämällä kannustavia olosuhteita ja tarjota liikkumiseen motivoivia välineitä. Paikallaolon tauottamiseen voidaan kannustaa toiminnallisilla opetusmenetelmillä, opiskelijoiden vertaisliikuttamisella sekä kehottaa osallistumaan aktiivisiin opiskelumatkoihin (Palomäki & Lyyra 2021, 67, Tuloskortti 2022)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Ammatillisen koulutuksen tavoite on kehittää ammatillista osaamista. Reformi 2018 mullisti ammatillisen koulutuksen ja vastuu opetuksesta siirtyi enemmän työelämään ja työelämässä oppimisen jaksoille. Reformin vuonna 2018 suurin tavoite oli vahvistaa työelämän kanssa tehtävää yhteistyötä. Koulutuksen järjestäjillä ja työelämällä tulee olla yhteinen suunta. Opiskelijan ohjaaminen tarvitsee resursseja onnistuakseen, koska työtehtävien pitää olla suunniteltuja, tavoitteellisia ja haasteellisia. Tavoitteena on, että ammatillisesta koulutuksesta valmistuu osaavaa työvoimaa ja he voivat siirtyä nopeasti oman alansa työtehtäviin sekä kehittyä huipposaaajiksi. (Opetushallitus 2018)

Tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää, millaisia vaikutuksia ammatillisen koulutuksen reformi vuonna 2018 on tuonut työelämään, koulutuksenjärjestäjille sekä opiskelijoille. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät mahdollistavat työelämässä oppimisen jakson onnistumisen. Tutkimuksessa selvitettiin kolmikantayhteisön eli työelämän edustajien, koulutuksen järjestäjien ja opiskelijoiden kokemuksia siitä, mikä merkitys ja mitkä vaikutukset ovat työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opetuksella ammatillisessa koulutuksessa. Lisäksi selvitettiin, miten koettaisiin, jos työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteita sisällytettäisiin työelämässä oppimisen jaksoihin sekä voitaisiinko sillä vaikuttaa opiskelijoiden liikuntakäyttäytymiseen ja liikuntasuhteeseen sekä työkykyisyyteen ja sen ylläpitämiseen.

Tutkimus pyrki vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisten tekijöiden koetaan vaikuttavan ammatillisen koulutuksen työelämässä oppimisen jaksojen onnistumiseen ja työelämässä oppimiseen asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?
2. Millaiseksi koetaan oppilaitoksen antaman työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opetuksen merkitys ammatillisessa koulutuksessa?
3. Miten koettaisiin, jos työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteita sisällytettäisiin työelämässä oppimisen jaksoon?

6 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tämä tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja kohdetta pyritään kuvaamaan kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152). Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena nähdään myös ilmiön kuvaaminen, syvälinen ymmärtäminen sekä mielekkään tulkinnan antaminen (Kananen 2008, 24). Tarkoituksena on enemmän löytää ja paljastaa kuin todentaa jo olemassa olevaa. Tavoitteena on lisäksi tunnistaa tutkimuksen kohteena olevia tulkintoja (Hakala 2010, 21).

Tieteenfilosofinen lähtökohta tutkimukselle on fenomenologis- hermeneuttinen. Fenomenologisessa lähestymistavassa tutkimuskohteena on yksilön kokemuksellinen suhde maailmaan, missä hän elää. Hermeneutiikan keskeisemmät käsitteet ovat ymmärtäminen, tulkinta, esiymmärrys ja hermeneuttinen kehä. Hermeneutiikka tarkoittaa tässä tutkimuksessa teoriaa ymmärtämisestä ja kokemusten tulkinnasta. Fenomenologis- hermeneuttista tutkimusta voidaan kutsua myös tulkinnalliseksi tutkimukseksi, koska se perustuu tulkinnan tarpeeseen jostakin ilmiöstä. (Laine 2010)

Fenomenologis- hermeneuttisen tutkimuksen tärkeimmiksi käsitteiksi nousevat ymmärtäminen ja tulkinta. Lähestymistavassa tutkimuksen kohteena on ihminen ja filosofisia ongelmia ovat ihmiskäsitys eli miten kohteesta saadaan inhimillistä tietoa ja millaista tämä tieto on luonteeltaan. Tavoitteena on tehdä jo tunnettu asia tiedetyksi ja näkyväksi. Kokemuksia tutkittaessa tutkija pyrkii kuvaamaan tutkittavia ilmiöitä juuri sellaisenaan kuin ne ovat. Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa tuodaan avoimesti esille tutkittavien kokemukset ja elämisaailma. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 34)

Kiinnostus aiheeseen nousee omasta työnkuvasta työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opettajana ja siitä mitä keskustelua työssään kuulee tutkinnon osien sisällyttämisestä sekä halusta työvaltaistaa niitä. Tavoitteena on lisätä omaa sekä muiden ymmärrystä siitä, miten työelämässä oppimisen jaksot toteutuvat sekä miten niitä voitaisiin kehittää. Lisäksi tavoitteena on ymmärtää, millaisia mahdollisuuksia tutkinnon osien osaamistavoitteiden sisällyttämisellä työelämässä oppimiseen voisi olla. Erityinen kiinnostus on selvittää, voitaisiinko opiskelijoiden liikuntasuhteen kehittymisellä vaikuttaa tulevaisuuden työkykyisyyteen.

6.1. Kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmänä oli Keski-uudenmaan koulutuskuntayhtymän ammatillisen koulutuksen järjestäjät, työelämän edustajat, sekä ammatillista perustutkintoa suorittavat opiskelijat. Tutkimukseen haastateltiin opiskelijoita eri aloilta, heidän työpaikkaohjaajiansa sekä vastuopettajia. Haastateltavat olivat Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymän eli Keudan opiskelijoita, vastuopettajia sekä Keudan yhteistyökumppaneina toimivien yrityksien tai organisaatioiden toimijoita. Jokaiselta alalta haastateltiin kyseisen alan opiskelija, hänen työpaikkaohjaajansa tai työelämän edustaja sekä vastuopettaja koulutuksen järjestäjän eli Keuda- taholta. Opiskelijat valittiin eri aloilta, koska haluttiin nähdä, vaikuttaako ala ajatukseen työvaltaistamisesta. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että haastateltavat, joilta kerätään tietoa, tietävät tutkittavasta ilmiöstä tai asiasta tai heillä on siitä kokemusta, varsinkin kun laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Haastateltavaksi haluttiin henkilöitä kaikista edellä mainituista rooleista, koska heillä on näkökulmia omista perspektiiveistään tutkittaviin asioihin ja ilmiöihin.

Haastateltavat kartoitettiin ottamalla yhteyttä koulutuksen järjestäjän eli Keudan ammatillisiin opettajiin. Ammatillisten opettajien kautta saatiin tietoon yhteistyökumppaneina toimivia yrityksiä ja perustutkintoa sekä yhteisten tutkinnon osia suorittavia opiskelijoita. Eli opiskelijoita, jotka opiskelevat työssäoppimisen jakson koulutussopimuksella. Mahdollisille työpaikan edustajille sekä opiskelijoille lähetettiin sähköpostia ja tiedusteltiin mahdollisuutta osallistua haastatteluun. Sähköpostin lähettämisen jälkeen haastateltavat tavoitettiin vasta puhelimitse. Haastatteluun suostuneille lähetettiin saatekirje (liite 1) sekä saatekirjeen liitteeksi haastattelukysymykset (liite2) työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteet (liite 3) sekä haastatteluun suostumuslomake (liite 4). Alaikäisen haastateltavan huoltajalle lähetettiin myös tietoa tutkimuksesta sekä liitteenä suostumuslomake (liite 4).

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti otos on suppea (N=9). Näin ollen kaikkia aloja ei voinut sisällyttää tutkimukseen. Haastateltavat olivat kolmelta eri alalta. Ala ei ollut oleellinen asia, koska työssäoppimisen jaksoon on määritelty yhtäläiset osaamistavoitteet ja arviointikriteerit. Kohderyhmäksi määriteltiin Keudan edustajat, mutta siihen osallistuneet määräytyivät vapaaehtoisuuden mukaan. Haastatteluiden jatkaminen olisi voinut tuoda yksittäisiä uusia

nostoja, mutta yhdeksän haastattelun jälkeen aineisto vaikutti olevan riittävän kattava ja se vastasi tutkimuskysymyksiin.

6.2. Aineiston keruu

Aineiston keruuseen käytettiin menetelmänä haastattelua. Haastattelussa halutaan tietää mitä joku ajattelee jostakin asiasta. Menetelmänä haastattelu on eräänlainen keskustelu, jossa aloitteen tekee tutkimuksen tekijä haastateltavan ehdoilla. Tutkija on vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Tarkoituksena on haastattelun keinoin saada ihminen kuvaamaan ajatuksia ja tunteita ja näin on mahdollista löytää uusia näkökulmia. (Eskola & Vastamäki 2015, 27; Tuomi & Sarajärvi 2009, 72) Haastattelun kysymyksillä pyritään avaamaan ja saamaan tietoa varsinaisista tutkimuskysymyksistä (Kananen 2008, 73). Haastattelun etu on joustavuus. Haastatteliija voi esittää kysymykset siinä järjestyksessä, kun kokee ne aiheelliseksi, toistaa ja selventää kysymyksiä, koska tärkeintä on saada tietoa mahdollisimman paljon halutusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73)

Haastattelu toteutettiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen keskeisten teemojen mukaan ja teemoista esitetään tarkentavia kysymyksiä. Metodologisesti kyseisessä haastattelussa korostuu ihmisten tulkinta asioista ja heidän antamat merkitykset asioille sekä vuorovaikutuksellisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75) Teemahaastattelu toteutettiin puolistrukturoituna yksilöhaastatteluna. Yksilöhaastattelulla varmistettiin, että kaikki haastatteluun osallistuvat pystyivät vapautuneesti, avoimesti ja rehellisesti vastaamaan kysymyksiin.

Haastattelukysymykset ja tutkimuksen teoreettinen viitekehys tukivat toinen toisiaan. Haastattelukysymykset muodostuivat laadituista tutkimuskysymyksistä ja tukivat niiden sisältöä. Haastattelukysymykset jaettiin kolmeen teemaan; työelämässä oppimisen jakson kokemukset, työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opettaminen oppilaitoksessa sekä työvaltaistaminen ja opintojen sisällyttäminen työelämässä oppimisen jaksoon. ja hyödyllisyys. Mahdollisia jatkokysymyksiä pohdittiin, mutta ennako-oletusten tekoa vältettiin. Haastattelukysymykset testattiin ennen varsinaisia haastatteluita ulkopuolisilla henkilöillä ja niitä hiottiin sopivimmiksi. Haastattelu oli perusteltu tutkimusmenetelmä, koska haluttiin ymmärtää kohderyhmään kuuluvien henkilöiden ajatuksia ja haastattelu mahdollisti joustavan keskustelun. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75)

Haastateltavat saivat ennakkoon teemahaastattelukysymykset. Haastattelun alussa haastattavalle kerrattiin vielä saatekirjeessä ollut tieto tutkimuksen taustoista ja etenemisestä. Alussa kerrottiin sanallisesta haastatteluiden anonymiteetistä, nauhoittamisesta sekä luottamuksellisuudesta. Haastattelu aloitettiin, kun suostumuslupa oli saatu. Haastattelussa edettiin teemojen mukaan, mutta tutkija poikkesi kysymysjärjestyksestä, mikäli aihealueista nousi keskeisiä uusia aihealueita, joihin haluttiin syventyä. Haastattelut nauhoitettiin kahdella nauhurilla. Osa haastatteluista toteutettiin etähaastatteluna ja osa kasvotusten rauhallisessa ja suljetussa tilassa. Yksittäinen haastattelu kesti keskimäärin 25 min (20–40 min). Puolistrukturoitu malli, jossa tutkimuskysymykset ovat määritelty ennakkoon, mutta niihin on mahdollista vastata vapaasti omin sanoin, toi tarkoituksenmukaisesti haastateltavien kokemukset aiheesta esille. Vastaavasti tutkijalle puolistrukturoitu malli antoi mahdollisuudet poiketa tarvittaessa suunnitellusta kysymysrungosta.

6.3. Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen analyysivaihe on koko tutkimusprosessin eri vaiheissa mukana ja se ohjaa itsessään tutkimusprosessia ja tiedonkeruuta (Kananen 2008, 24). Aineisto litteroitiin ja saatettiin tekstimuotoon. Litterointi on aikaa vievää, mutta helpottaa tutkijan ja tutkimusaineiston vuoropuhelua ja litteroinnin avulla aineistoa on mahdollista läpikäydä, ryhmitellä ja luokitella (Vilka 2005, 115).

Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 79 sivua, kun fonttikoko oli 12 ja riviväli 1. Haastateltavan vastausten lisäksi myös haastattelijan kysymykset litteroitiin, koska haastattelu on sosiaalinen ja vuorovaikutteinen keskustelu. Pieniä taukoja, huokauksia tai takelteluja ei huomioitu, koska keskityttiin haastateltavan puheen sisältöön. Litterointivaiheessa tutkijan olisi hyvä osata aavistella, mitä aineistosta etsii, mutta välttää ennakko-odotuksia, jotka ohjaavaa tulkintaa (Kananen 2008, 88)

Tutkimuksen aineiston analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä laadullista sisällönanalyysiä. Aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä pyritään saamaan aikaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Tarkoituksena on aikaansaada ymmärrys tutkittavan ilmiön kokemuksista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95) Aineistolähtöisessä analyysissä aikaisemmilla teorioilla ja tiedoilla ei tulisi olla tekemistä analyysin kanssa (Kananen 2008,

90). Sisällönanalyysillä aineisto aluksi avataan, käsitteellistetään ja kootaan sen jälkeen uudestaan uudella tavalla kokonaisuudeksi. Aineistosta tunnistetaan ensin asioita, joista ollaan kiinnostuneita ja tunnistetut asiat pelkistetään lauseiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101–108) Aineistosta etsittiin tutkimuskysymyksiin vastauksia ja sanatarkkoja kommentteja. Aineistosta haluttiin löytää erityisesti toistoja ja yhtäläisyyksiä, jolloin hahmotettiin kokonaisuutta. Lisäksi yksittäiset yllättävät kommentit huomioitiin ja tuotiin sanatarkasti esille. Pelkistämisen jälkeen ilmaisut ryhmiteltiin ja annettiin samaan kategoriaan kuuluville ilmaisuille sisältöä kuvaava nimi. Analyysin kriittisin vaihe on kategorisointi, koska siinä tutkija päättää oman tulkintansa mukaan, mitkä kuuluvat samaan tai eri kategoriaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101). Kategorisointia ja eri luokkiin ryhmittelyä jatkettiin, kunnes kategorioiden yhdistelmän avulla voitiin vastata tutkimuskysymyksiin.

Taulukko 1 havainnollistaa aineiston analyysin vaihetta, kun aineistosta nousseita merkityksiä pelkistettiin. Aineiston analyysi tehtiin tutkimuskysymysten järjestyksen mukaan 1) työelämässä oppimisen onnistumiseen vaikuttavat tekijät, 2) työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opettamisen merkitys, 3) työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteiden sisällyttämisestä integroinnin näkökulmasta heränneet ajatukset. Taulukossa on esimerkkejä liittyen jokaiseen tutkimuskysymykseen.

TAULUKKO 1. Aineiston pelkistäminen

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
<i>"ei meillä ole siihen varattu resursseja, että meillä on niinku ne työkaverit auttaa ja sitten tota työjohto auttaa, mutta ei meillä ole niinku tavallaan mitenkään lisätä siihen tai ole lisätty siihen millään tavalla resursseja (työelämän edustaja 2)</i>	Työelämän resurssit ohjaamiseen
<i>"olisi vähän enemmän vastuuta sitten niinku siihen suunniteltuun ja sitten täällä työelämässä" (opiskelija 1)</i>	Vastuunjako työelämässä oppimisen jakson toteutumisesta
<i>Opiskelijan kouluttaminen siinä sivussa, niin se ei välttämättä ihan pieniltä yrityksiltä onnistu. (Opettaja 2)</i>	Aikaresurssi ja ohjaamisen taito
<i>"tärkeätä, että että ne opiskelijat mietti että minkä minkälaista se työ on fyysisesti ja mitä se edellyttää heiltä, että he jaksaa tehdä sitä sitä niinku mahdollisimman pitkään hyväkuntoisena" (työelämän edustaja 2)</i>	Työn kuormittavuustekijät
<i>"tärkeätä se, että että ne opiskelijat mietti että minkä minkälaista se työ on fyysisesti ja mitä se edellyttää heiltä, että he jaksaa tehdä sitä sitä niinku mahdollisimman pitkään hyväkuntoisena. (työelämän edustaja 2)</i>	Fyysisen toimintakyvyn ymmärtäminen suhteessa työelämään
<i>"Oppilaitoksen tärkeä opettaa liikuntaa, koska ammattiin opiskelevat tarvitsevat hyvää kuntoa" (työelämän edustaja 1)</i>	Liikunnan opetus oppilaitoksessa
<i>"tavallaan se että se ajatus siinä, että että se kytkeytyy siihen työhön ja siellä niinku tavallaan pohditaan sitä että minkälainen fyysinen kunto tarvitsee olla mimmoisia työasentoja tässä työssä tulee ja ja tota mitä se edellyttää sitten vähän niinku tavallaan vaan oivallus" (työelämän edustaja 2)</i>	Integrointi työelämään

Taulukko 2 havainnollistaa aineiston analyysin seuraavaa vaihetta, jossa aineistosta nousseiden merkitysyksiköiden pelkistykseen jälkeen muutettiin alaluokiksi. Alaluokat teemoiteltiin, yhdistettiin yläluokiksi ja lopuksi kaikki yläluokat yhdistettiin pääluokiksi. Pääluokat tässä vastaavat tutkimuskysymyksiä. Näiden yläluokkien mukaan toteutettiin tulosten esittelyä kappaleessa 7.

TAULUKKO 2. Aineiston luokittelu

Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
Työelämätaitojen opettaminen Perustietojen – ja taitojen opettaminen	Vastuunjako	Työelämässä oppimisen onnistumistekijät
Työelämässä oppimisen jakson organisointi		
Ajankäytön suunnittelu työelämässä oppimisen jaksolle	Resurssit ohjaamiseen	
Työpaikan / yrityksen koko ja työntekijämäärä	Yhteistyön merkitys	
Osaamistavoitteisen asettaminen työelämässä oppimisen jaksolle Vuorovaikutus ja kommunikointitaidot		
Perusfyysinen kunto Työssä jaksaminen Työpäivän pituus	Fyysinen toimintakyky	Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan merkitystekijät
Univaikeudet ja haasteet unirytmissä Arjenhallintataitojen haasteet	Hyvinvointi	
Työn kuormittavuustekijät Työn edellytykset	Työkyisyys	
Liikunnan merkitys työelämään Oikeat työympäristöt Motivaatio arjenhallintataitoihin	Työelämään sisällyttäminen	Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan integrointi
Yhteisopettajuus Pedagoginen vahvuus Turvallinen toimintaympäristö	Ammatillisiin opintoihin sisällyttäminen	

6.4. Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullinen tutkimus perustuu tutkittavien kokemuksiin ja niiden ymmärtämiseen, eikä tällöin voida olla täysin varmoja, kuinka vahvasti tutkittavan mielipiteet vaikuttavat tutkimustuloksiin ja sitä kautta luotettavuuteen. Toisaalta on pystyttävä pohtimaan, vaikuttaako tutkijan asenne tai mielenkiinto siihen, mitä hän kuulee, tulkitsee tai havainnoi. Laadullisessa tutkimuksessa

luotettavuuden arvio kohdistuu koko prosessiin, koska luotettavuuden kriteerinä on tutkija itse. Tutkija joutuu pohtimaan ratkaisujaan ja ottamaan kantaa sekä analyysin kattavuuteen että työn luotettavuuteen samanaikaisesti. (Eskola & Suoranta 2008, 208–210) Ladullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arvioinnissa pitää huomioida tutkijan puolueettomuusnäkökulma (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkittava ja tutkija ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, jolloin haastattelun tulos on heidän yhteistyötänsä ja vuorovaikutuksen tulos. Haastattelijalla voi vaikuttaa haastateltavan vastauksiin omalla toiminnallaan tai haastattelin omat oletukset voivat tulla esille haastateltavalle esimerkiksi kysymysten asettelussa. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 23) On realistista todeta, että tutkijan oma kiinnostus asian ja ilmiön tutkimiseen lähti omasta työnkuvasta, opettajanäkökulmasta ja huomioista työpaikalla ja on toiminut aiheenvalinnan motiivina. Tutkimuksen taustalla on ollut pohdintaa muutoksen kohteena olevasta ammatillisesta koulutuksesta, työvaltaistamisen kehittymisestä, oman ainealueen opettamisen tilanteesta ja olosuhteista sekä lisäksi nuorten fyysisen kunnon tilanteesta suhteessa tulevaan työnkuvaan ja hyvinvointiin. Tämä pyrittiin huomioimaan ja tutkijan vaikutus tutkimustuloksiin minimoitiin. Haastattelukysymykset suunniteltiin siten, että ne esitetään eri näkökulmista ja rooleista katsoen. Haastattelutilanteessa haastateltavan annettiin tuoda omat ajatuksensa esille ja tutkija pyrki olemaan neutraalina välttämättä turhaa kommentointia.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä luotettavuuden haasteena on saada ns. puhtaita havaintoja, jotka eivät ole nousseet mm. jo aiemmin olemassa olevista käsitteistä. Tämän takia tutkijan on kirjoitettava auki omat ennakkokäsityksensä ilmiöstä ja tiedostaa nämä analyysin aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96) Aineiston analyysivaiheessa huomioitiin osiot, joissa haastattelijalla oli mahdollisuus vaikuttaa haastateltavan vastaukseen ja näihin suhtauduttiin varauksella. Haastateltavien kommentteja ja suoria lainauksia käytettiin sen mukaan, että ne vastasivat esitettyihin kysymyksiin. Yksittäisten kommenttien tulkintaa pyrittiin välttämään, jotta luotettavuus säilyisi.

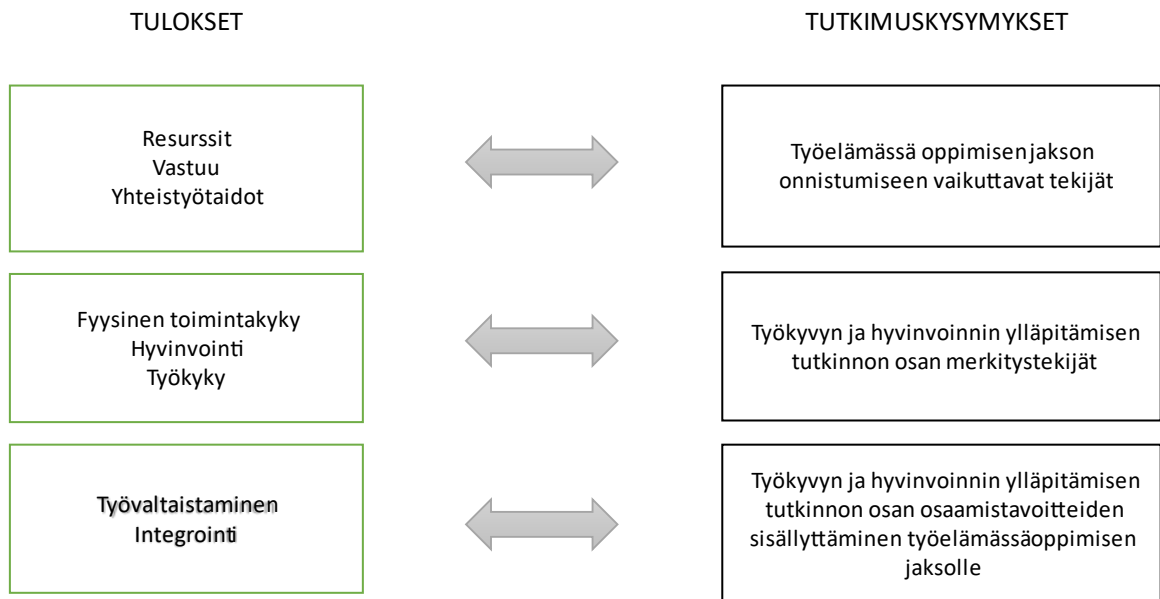
On hyvää tieteellistä käytäntöä, että tutkija noudattaa eettisesti kestäviä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Eettisesti kestävien tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmien käyttö lisää uskottavuutta, mikä kulkee eettisyyden kanssa yhdessä. Tiedonhankinta perustuu oman alan tieteelliseen kirjallisuuteen ja oman tutkimuksen analyysiin. Eettinen sitoutuneisuus ohjaa hyvää tutkimusta. (Vilka 2015, 41–42; Tuomi & Sarajärvi 2009, 132) Tämä tutkimus on

pyrity tekemään hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Tutkimuksessa on käytetty laajasti lähteitä, huomioitu lähdekriittisyys ja suosittu vain alan asiantuntijoiden teoksia ja tutkimuksia. Tutkimus on pyritty raportoimaan laadukkaasti ja asiat on esitetty mahdollisimman rehellisesti ja avoimesti.

Eettisyys on tutkimuksen luotettavuuden toinen puoli sekä se on osa tutkimuksen laatua. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127) Haastatteluissa eettisyys on huomioitu niin, ettei haastatteluun osallistuneita voida tunnistaa. Haastattelut tallennettiin ja litteroitiin, mikä lisää luotettavuutta. Aineisto on säilytetty huolellisesti ja kaikissa aineistonkeruun vaiheissa on kerrottu mihin ja miten kerättyä aineistoa käytetään.

7 TULOKSET

Tutkimuksen tulokset esitellään luokiteltuina tutkimuskysymysten mukaan. Kokemuksia kuvataan aineistositaatein ja ne esitellään aineiston analyysin pohjalta esille tulleiden alaluokkien mukaan. Tuloksissa esiin nousseet alaluokat ja tärkeimmät tutkimuksen tulokset on koottu kuvioon 1.

Kuvio 1. Tutkimuksen keskeisimmät tulokset

Haastatteluissa nousi esiin, ettei vuonna 2018 tullut reformi tuonut suuria mullistuksia varsinaisesti työelämässä oppimiseen. Työelämässä oppimisen jaksot lisääntyivät, mutta samalla tavoin opiskelijat etsivät silloin ja nyt työelämässä oppimisen paikkansa ja solmivat harjoittelusopimuksen.

Haastatteluissa, erityisesti työelämän edustajien kokemuksissa painotettiin, ettei reformista ja muutoksista ollut informoitu ennalta hyvin. Työelämän edustajat kokivat reformin uudet vaatimukset suurena vastuuna. Työelämän edustajille ei selvinnyt, mitä heiltä odotettiin ja miten heidän tulisi valmistautua lisääntyneeseen opetusvastuuseen. Toisaalta eräs opettaja koki, ettei reformi ole tuonut lisävastuuta työelämälle sen enempää kuin aiemmin. Opettaja lisäsi vielä, että opetus työpaikoilla on lisääntynyt, mutta vastuu kokonaisuudesta on kuitenkin pysynyt oppilaitoksella.

7.1. Resurssien vaikutus onnistumiseen

Työelämän resurssit opiskelijan ohjaamiseen nousivat haastatteluissa esiin useaan otteeseen. Työelämän edustajien kokemuksissa painottui ajoittain vähäiset resurssit, varsinkin kun resursseja ei ollut varattuna työpaikkaohjaajan työaikaan vaan opiskelijan ohjaus tapahtui samaan aikaan heidän muun työn ohella. Työelämän edustajien mukaan opiskelija voidaan ajanpuutteen vuoksi laittaa suoraan työtehtäviin muiden työntekijöiden kanssa, eikä vastuussa oleva työelämän edustaja ole välttämättä mukana ohjaamassa. Työelämän edustajat lisäsit vielä, että työpaikkaohjaaja on usein esimiesasemassa työpaikalla ja hän luottaa työntekijöiden osaamiseen ohjaamisessa. Työelämän edustajat näkivät positiivisena asiana, että opiskelijat sopeutuvat nopeasti työpaikan rytmiin ja osaksi työyhteisöä. Työelämän edustajien mukaan tällä tavoin opiskelijat huomaavat työelämän vaatimukset. Työelämän edustajat kokivat, että vastuuta on paljon, mutta resursseja opiskelijan ohjaamiseen ei ole tarpeeksi.

“Ei meillä ole siihen varattu resursseja, että meillä niinku ne työkaverit auttaa ja sitten tota työnjohto auttaa, mutta ei meillä ole niinku tavallaan mitenkään lisätä siihen tai ole lisätty siihen millään tavalla resursseja” (työelämän edustaja 2)

“Kuule, todella todella todella vähäiset, että kyllä se työssä menee aika lailla muiden työntekijöiden kanssa!” (työelämän edustaja 3)

“Sesonkiaikana perehdyttäminen haasteellista” (työelämän edustaja 1)

“kyllä se työssä menee aika lailla muiden työntekijöiden kanssa. Että se on mitä semmoinen, miten se nyt sanotaan, että tekemällä oppii” (työelämän edustaja 3)

Opettajien näkemykset työpaikan resursseista olivat osittain eriäviä. Erään opettajan mielestä resurssit eivät ole muuttuneet työpaikoilla reformin jälkeen yhtään paremmaksi, vaan resursseja toivotaan lisää. Toisaalta kaksi opettajista koki, että monissa työpaikoissa on resursseja opiskelijan ohjaamiseen. Haastatteluissa tuotiin esille, että työpaikan ammatilliset resurssit ja ammattitaito on hyvää, mutta taito ohjata, kohdata ja ymmärtää tuovat haasteita työelämässä oppimisen jaksoille. Opettajien mukaan työpaikat voivat olla yhden ihmisen yrityksiä, joissa ei ole totuttu ohjaamaan ja avaamaan omaa työkuva ja työtehtäviä muille. Eräs vastuuopettaja

toi esille, että opiskelija voi myös opettaa työpaikkaohjaajaansa. Vastuopettajan mukaan opiskelija tuo oppilaitokselta uudempaa näkökulmaa ja parhaimmillaan opiskelijan ja työpaikkaohjaajan keskustelut ja yhteistyö on molempia rikastuttavaa. Opettajien kokemuksen mukaan suuremmissa yrityksissä ja niissä yrityksissä, joissa opiskelijoita on työelämässä oppimassa enemmän ja toistuvasti, on opiskelijan kohtaamisen haasteena se, että oletetaan kaikilla opiskelijoilla olevan yhtäläiset lähtökohdat ja valmiudet työelämässä oppimiseen. Toisaalta opiskelijan ohjaamiseen välttämättä ei ole halukkuutta kaikilla työntekijöillä tai työyhteisön jäsenillä.

”yhden hengen firma niin sä et ole ikinä tottunut ohjaamaan ketään, niin siinä osaamisessa on välillä vähän ihan sen kommunikaation tasolla haasteita.” (opettaja 1)

”Opiskelijan kouluttaminen siinä sivussa, niin se ei välttämättä ihan pieniltä yrityksiltä onnistu.” (opettaja 2)

“On Sanonut, että on tullut itsellekin uutta tietoa, kun uusi tyyppi tulee, että me käydään kaikki läpi ja keskustellaan“(opettaja 1)

“ettei siellä välttämättä kaikki ole kaikkeen niinkuin halukkaita opettamaan tai tekemään tällaisia ylimääräisiä asioita töiden ohella, niin siellä voi tulla ongelmia myöskin että tota ettei välttämättä homma toimi” (opettaja 3)

Opiskelijoiden mukaan työtehtäviin ohjaaminen työssäoppimisen jakson alussa oli ollut selkeää ja ammattitaitoista. Työtehtävät huomioiva ohjaaminen oli nopeuttanut työn rutiiniin pääsemiseen ja työn sujumiseen. Eräs opiskelija koki, että työelämässä oppimisen jakson lopussa ohjausta ei juuri enää tarvittu, vaan opiskelijan oli mahdollista toimia itseohjautuvasti ja omatoimisesti. Toinen opiskelija koki työhön ohjauksen olleen selkeää, mutta ohjaustapaan hän olisi toivonut rauhallisempaa otetta ja etenemistä. Sama opiskelija koki, että työpaikkaohjaaja odotti opiskelijan taidoilta enemmän ja toivoi työelämän edustajalta kärsivällisyyttä ohjaamiseen. Opiskelijoiden haastatteluissa, samoin kuin opettajien ja työelämän edustajien haastatteluissa nostettiin esiin ohjausajan puute.

“On saatu tarpeeksi ohjausta ja. Ei enää tartte ollenkaan niinku edes auttaa”
(opiskelija 3)

“se vaatii myös siltä työelämän opettajalta kanssa aika paljon aikaa ja kärsivällisyyttä niinku opettaa ja ohjata” (opiskelija 1)

“Mä oon niinku tosi paljon saanut oppia niinku kaikkea laajasti niinku tuosta alasta” (opiskelija 2)

“saa olla aika tarkka, että muistaa kysyä niinku monet hommat etukäteen kun sitä ei välttämättä niinku ole sitä aikaa kertoa ja näyttää” (opiskelija 1)

Haastatteluista kävi ilmi, että ajanpuute ja yhteisen ajan löytäminen vaikuttivat siihen, miten osaamistavoitteet ehdittiin käydä läpi ennen työelämässä oppimisen jaksoa. Opiskelijoiden haastatteluissa nousi esille, etteivät työelämässä toimimisen jakson osaamistavoitteet olleet heille täysin selvillä työssäoppimisen jakson alkaessa. Opiskelijoiden mukaan he olivat tietoisia työelämässä toimimisen jakson aiheesta, mutta sisältö ja tavoitteet eivät olleet selkeät. Opettajien mukaan opiskelijoille kerrotaan työelämässä oppimisen jakson aihe ja tavoitteet kirjallisesti sekä suullisesti. Opettajien kokemuksen mukaan tieto nopeasti unohtuu opiskelijalta, ja tutkinnon osan tavoitteet ovat osalle opiskelijoista vaikeasti ymmärrettäviä. Opettajien mukaan myös työpaikan ja työelämän edustajien kanssa käydään aloituskeskustelu, missä työelämässä oppimisen jakson osaamistavoitteet käydään kirjallisen sopimuksen mukaisesti läpi ja usein tavoitteet on heillekin avattava ymmärrettävämmäksi. Opiskelijoiden mukaan työtehtävien vaativuus on yllättänyt ja niiden vaativuuteen ja laajuuteen ei ollut osannut ennakoita varautua. Opiskelijat olivat yllättyneitä, että työtehtäviä annettiin suoritettavaksi, vaikkei niitä ollut opetettu tai niihin ei ollut saanut ohjausta. Työelämän edustajien mukaan heillä oli oletuksena, että oppilaitoksessa oli työtehtäviin annettu perustiedot -ja taidot. Osa opiskelijoista koki, että heidät oli jätetty yksin selviämään työtehtävistä. Eräs opiskelija taas koki vastaavasti saaneensa kädestä pitäen ohjausta tarvittaessa ja oli kokenut oppimisympäristön turvalliseksi.

“ei sen kummemmin että tavoitteet on ollu mutta ei sen tarkemminkaan, että mitä pitäisi niinku ohjata ja oppia” (opiskelija 1)

“että ne tutkinnon perusteet on välillä niinku semmoista tekstiä että ei oikein aukea niille opiskelijoille” (opettaja 1)

“kun sopimus kirjoitetaan tai työsopimus käydään kirjoittamassa ja siinä sitten katsotaan kaikki ne kohdat läpi. Ja tärkein kohta on se, että tota, että mihin pyritään (opettaja 3)

“sitten tavallaan käydään läpi että mitä työtehtäviä pystyy siellä opiskelemaan tai oppimaan” (opettaja 3)

“Niin hyvin tarkkaan käydään mikä se jakson jakson tavoite on?” (opettaja 2)

Opettajien mukaan osaamistavoitteiden mukaiseen ohjaamiseen vaikuttaa se, millainen kokemus työpaikoilla ja työpaikkaohjaajalla on opiskelijoiden ohjaamisesta työelämän oppimisen jaksoilla. Opettajat kokivat, että yhteisten tavoitteiden asettaminen opiskelijalle sujuu paremmin, jos heillä on saman alan tuntemus työelämän edustajien kanssa. Vastaavasti opettajien mukaan, mikäli yhteisymmärrystä ei syystä tai toisesta löydy, niin osaamistavoitteet voivat jäädä epäselviksi sekä työelämän edustajalle että opiskelijalle. Työelämän edustajien mukaan on tärkeää, että työssäoppimisen alussa tavoitteet määritellään tarkasti. Erään työelämän edustajan mukaan työssäoppimisen alkaessa työtä oli paljon, tavoitteisiin ei palattu kuin vasta työelämässä oppimisen loppupuolella arviointivaiheessa, eikä tämä ollut opiskelijan edun mukaista.

“jotka on ennenkin tavallaan toiminut ammattikoulujen kanssa, niin tavallaan he tietää mitkä se on heidän velvollisuudet ja mitkä sitten taas on periaatteessa kouluun velvollisuudet” (opettaja 3)

“puhutaan samaa kieltä. tutkinnon perusteet ne on molemmille selkeät kun ne sanoitetaan sillain kun miten meidän alalla puhutaankin” (opettaja 1)

“Ongelmana on kommunikointi ja tavoitteet, että ymmärretään mitkä ovat ohjaamisen tavoitteet” (työelämän edustaja 1)

“Että jos ei ollut aluksi asettu, mitä tavoitteita, niin ei sitä sitten pysty lähteä oikein arvioimaan siinä kohtaa (työelämän edustaja 2)

7.2. Yhteistyötaidot ja vastuun jako onnistumistekijöinä

Yhteistyön merkitys ja toimivuus mainittiin kaikissa haastatteluissa. Haastattelujen mukaan yhteistyöhön vaikuttaa eniten, millaiset ovat työelämässä oppimisesta vastaavan opettajan työtavat, arvot, asenteet ja kiinnostus työssäoppimisjakson sujuvuuteen ja opiskelijan oppimiseen. Erään opettajan mukaan yhteistyön määrää vaikuttaa se, mitä opettaja itse pitää tärkeänä ja mihin hän haluaa panostaa.

“toisia ei nää koskaan siellä ja toiset käy usein ja pitää hyvää huolta oppilaista ja pitää tavoitteista kiinni” (opettaja 2)

“että mitä me esimerkiksi halutaan niiltä ja mitä me vaaditaan niin tota miten me ohjataan heitä että miiten sitä opiskelijaa siellä pitäisi huomioida” (Opettaja 2)

Yhteydenpito kolmen eri tahon välillä vaihtelee. Kaikki haastateltavat toivat esille, että yhteistyö ja yhteydenpito työssäoppimisen jakson aikana oli toiminut suhteellisen hyvin. Haastatteluissa painotettiin yhteistyön ja avoimen vuorovaikutuksen toimivuutta kaikkiin suuntiin, mikä mahdollistaa kaikkien osapuolten osalta onnistuneen ja tavoitteiden mukaisen lopputuloksen. Työelämän edustajien mukaan yhteydenpito oppilaitoksen puolelta oli ollut suurelta osin kuulumisten vaihtoa. Työelämän edustajat eivät tosin olleet kaivanneet yhteydenpitoa enempää oppilaitoksen puolelta. Erään opettajan mukaan yhteydenpito riippuu työpaikasta ja sen toiminnasta. Osa opettajista kertoi lisäävänsä yhteydenpitoa, mikäli opiskelija tai työelämän edustaja nostavat esiin asioita, joihin olisi puututtava.

”oon oppilaaseen enemmän yhteydessä, kyselen miten siellä menee, jos joku ei toimi niin sitten mä kysyn työpaikkaohjaajalta että miten oikeasti on mennyt siellä?”
(opettaja 3)

“vähän niinku tämmöistä yleisiä yleistä yleistason keskustelu sitten siitä, että miten opiskelija on pärjännyt työyhteisössä”(työelämän edustaja 2)

“se yhteydenpito varmaan sitten sinne kouluun on tapahtunut tän opiskelijan toimesta”(työelämän edustaja 2)

Vastuu työelämässä oppimisen jaksosta nousi isona teemana esiin haastatteluissa. Opettajat kokivat, että vastuu työelämässä oppimisesta, sen sujumisesta ja etenemisestä sekä mahdollisista haasteista on oppilaitoksella ja vastuuopettajalla. Eräs opettaja painotti työelämän vastuuta siihen, millaista työntekijää he haluavat omalle alalleen ohjata. Eräs työelämän edustaja toi esille heidän vastuunsa saada nuoret työelämään sekä sitä kautta ehkäistä syrjäytymistä.

“mun vastuu on siinä, että tavallaan kummatkin osapuolet tai opiskelijat ja työpaikka ja niinku kaikki oppilaitos pelaa tavallaan samaan tai puhuu samaa kieltä” (opettaja 3)

“että heillä on myös vastuu sitä muuta porukkaa tänne alalle ohjata” (opettaja 1)

“Meidän pitäisi kuitenkin saada nuoret työelämään ja meidän pitäisi saada tavallaan estää. Meidän pitäisi pystyä estämään syrjäytymistä (työelämän edustaja 1)

Opiskelijat luottivat työpaikkaohjaajan ammattitaitoon ja ohjaamiseen. Eräs opiskelija toivoi vastuuden asettelua ennakkoon, että tietää keneen ottaa yhteyttä tarvittaessa. Toinen opiskelija koki saaneensa työpaikalla aina tarvittavaa ohjausta ja hänellä oli tunne, että häntä haluttiin opettaa ja ohjata.

“tuollakin missä nyt on niin tosi hyvin saa niinku apuja ihan melkein keneltä voi kysyä jotain kun en tietenkään osaa kaikkea niin tosi hyvin neuvoa ja ne neuvoo silleen selkeästi” (Opiskelija 2)

“olisi ehkä vähän enemmän sitten niinku siihen suunniteltuun ja sitten täällä työelämässä” (opiskelija 1)

7.3. Fyysisen toimintakyvyn merkitys perustietotaitona

Haastatteluissa nousi esiin opiskelijoiden lähtökohdat ja perustiedot ja -taidot työelämässä oppimisen jaksolle mentäessä. Opettajien sekä työelämäedustajien mukaan työtehtäviin ohjaaminen ja opettamisen eteneminen riippuvat opiskelijasta. Opettajat ja osa työelämän edustajista painottivat työelämän perustaitojen ja -tietojen hallitsemista ennen ensimmäistä työelämässä oppimisen jaksoa. Haastatteluissa nähtiin lisäksi tärkeäksi opiskelijan tiedostavan

oman fyysisen toimintakykynsä tilan. Opettajien mukaan työelämän edustajilta kuulee usein, minkä ajatuksen he itsekin opettajina jakavat, että opiskelijoiden tulisi opiskella ja ymmärtää perustaitoja pidempään oppilaitoksessa. Toisaalta opettajat kokivat opiskelijoiden oppivan parhaiten oikeassa työympäristössä. Opettajien mukaan työelämää ei olisi kuitenkaan tarkoitus kuormittaa liiallisella opetusvastuulla.

“Käytännössä ne saisi olla pidempää tääl koululla harjoittelemaan siis perustaitoja ennen kuin ne pärjää siellä varmasti mennessä osaaminen on semmoinen, että se pärjää siellä, jolloin se tuntee joka päivä, että hän on avuksi työpaikassa” (Opettaja 2)

“yritän kauheasti etenkin etten kuormita liikaa sitä työelämän edustajaa” (opettaja 1)

“kyllähän työelämästä niinku kuuluu sitä viestiä, että opiskelijat ei oo oppinut niitä asioita kun ne tulee sinne työelämään niin ehkä toivoisi niinku että niitä olisi niin sanotusti opetettu enemmän (opettaja 1)

Haastatteluissa nousi esille, että opiskelijoiden tulisi ymmärtää työnkuvan, tulevan työn ja työtehtävien kuormittavuus hyvissä ajoin ennen työtehtäviin siirtymistä. Eräs työelämäedustaja toi esille, että opiskelijan olisi tärkeää saada tietää ja ymmärtää varhaisessa vaiheessa työn kuormittavuustekijät, jopa ennen koulutukseen hakeutumista. Työelämän edustajien mukaan ammatillisessa koulutuksessa olevilla aloilla edellytetään hyvää fyysistä kuntoa ja toimintakykyä, koska työtehtävät kuormittavat fyysisesti. Opiskelijoiden haastatteluissa kävi ilmi heidän ymmärryksensä työtehtävien kuormittavuudesta.

“tärkeätä se, että ne opiskelijat mieltii että minkä minkälaista se työ on fyysisesti ja mitä se edellyttää heiltä, että he jaksaa tehdä sitä niinku mahdollisimman pitkään hyväkuntoisena. Parastahan olisi, että se olisi jo siinä vaiheessa kun edes hakeutuu mihinkään koulutukseen mieltii onko heillä niinku fyysisesti hyvät edellytykset selviytyä siitä työstä (työelämän edustaja 2)

“eli täällä voi tulla, voidaan joutua kantaa ja siirtelemään raskaita taakkoja” (opettaja 3)

“monet työelämän tehtävät on aika kuluttavia” (työelämän edustaja 1)

“kun tässä tehdään paljon fyysistä ja nostetaan ja koko aika niinku tehdään käsillä ja jaloilla jotain” (opiskelija 1)

“Miten sen nyt sanoisi että sohvaperuna jos olet niin ei tuolla kyllä pärjää. Tärkeintä on liikkuu. ihan niinku fyysinen kunto pitäisi olla ihan kunnossa” (opiskelija 2)

Opiskelijoiden fyysisen kunnan lisäksi hyvinvoinnin tila nousi esiin puhuttaessa työn kuormittavuustekijöistä ja työn fyysisyydestä. Opettajat ja työelämäedustajat sekä myös opiskelijat itse kokevat opiskelijoiden fyysisen kunnan ja hyvinvoinnin tilan vain kohtalaiseksi. Haastatteluissa tuotiin esille sitä, että työtehtävät vaativat alasta riippumatta fyysistä kuntoa, kestävyyttä ja työergonomian ymmärtämistä. Eräs opettaja painotti, että näki opiskelijoiden fyysisen kunnan tilan surkeana ja toi esille sen, että liikkumisella on merkitystä myös koulumenestykseen ja opinnoissa jaksamiseen. Opiskelijat tarvitsevat erilaisia tukitoimia sekä oppilaitoksessa opiskeluun että työelämässä oppimisen jaksolla ollessaan. Eräs opettaja koki, että osalla fyysinen kunto voi olla suhteellisen hyvä, mutta unirytmisissä, ravitsemustottumuksissa sekä arjenhallintataidoissa on haasteita. Opettajat kokivat, että nuoret eivät koe liikuntaa tärkeänä, eivätkä ole kiinnostuneita liikkumaan, eikä liikunnasta löydetä iloa. Työelämän edustajien haastatteluissa tuli esille, etteivät he voi teettää opiskelijalle kaikkia tavoitteiden vaatimia työtehtäviä. Työelämän edustajien mukaan opiskelijat väsyvät, eivätkä jaksaa tehdä koko päivää töitä. Työelämän edustajien mukaan väsymiseen vaikuttavat unirytmitt ja vähäinen nukkuminen ja sitä kautta päivästä palautuminen on vaikeaa.

“ongelma on että että sitä liikuntaa pidetään jotenkin turhana ja sitä työtä korostetaan niinku liikaa eikä ymmärretä että se on aika yksipuolista” (opettaja 1)

“Pohjakunto oltava hyvä ja pitää harrastaa liikuntaa monet nuoret niin kuitenkin ne on aika liikkumattomia, henkinen kantti kipuilee” (työelämän edustaja 1)

“aika huonolla ja mallilla asia kun ei jakseta tehdä koko päivää töitä ja seisominen rupeaa sattumaan selässä, syödään epäsäännöllisesti ja huonosti. Nukutaan epäsäännöllisesti ja huonosti” (opettaja 2)

Sillä suuri suuri merkitys koulumenestykseen ja kaikkeen tuohon niinku että miten pärjää siellä työssäoppimisen paikoilla (opettaja2)

“En ole nähnyt tavallaan, että fyysinen kunto ei riittäisi, mutta ehkä semmoinen niinkuin uni, unirytmit ja kaikki muut jotka vaikeuttaa sitten niinku töihin pääsyä ja siellä jaksamista sitten” (opettaja 3)

Opiskelijoiden mukaan liikkuminen olisi tärkeää hyvinvoinnin ja tulevan työkykyisyyden kannalta. Opiskelijat kuitenkin kokivat, että fyysisen kunnon ja liikkumisen ylläpitäminen on haastavaa ja siihen ryhtyminen työn ja opiskelun lisäksi on vaikeaa. Opiskelijat toivatkin esille, että kokevat liikunnan tärkeäksi, mutta oppilaitoksen ja työn ulkopuolella se tuntuu vaikealta, siihen ei löydy aikaa tai aina on vaihtoehtoisempaa tekemistä.

“Joo, onhan se toki tärkeätä kun tuossa ei paljoa niinku saa liikuntaa. Aika paljon istumista niin olisi hyvä liikkua joka päivä.” (opiskelija 3)

“tää kuitenkin on aika rankka ala ja tehdään paljon fyysistä hommaa niin että olisi siinä niinku rinnalle jotain tota jotain liikuntaa” (opiskelija 1)

“Kyllä nyt pitäisi enemmän liikkua vielä, mutta ei sitä välillä oikein jaksa” (opiskelija 2)

“niin kyllä siellä on parikymmentä kiloisia moottoreita mitä joutuu nostella” (opiskelija 2)

7.4. Liikunnalla merkitystä hyvinvointiin ja työkykyyn

Tutkimuksen yhtenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mikä on oppilaitoksessa opetettavan työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan merkitys. Haastatteluisissa nousi esiin työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan ja siihen kuuluvan liikunnan opetuksen tärkeys. Haastatteluisissa tuotiin esille, että opiskelija saa kyseisen opinno kautta perustiedot unen merkityksestä, ravitsemuksesta, liikunnan monipuolisuudesta, työkykyyn vaikuttavista tekijöistä sekä tukea ja opastusta arjenhallinnan taitoihin. Kaikkien haastateltavien mukaan opetuksella koettiin olevan merkitystä liikunnallisen elämäntavan ymmärtämiseen sekä

mielekkään, itselleen sopivan liikuntamuodon löytymiseen. Työelämän edustajat painottivat liikunnan tärkeyttä oppilaitoksissa ja olivat sitä mieltä, että säännöllistä liikuntaa tulisi sisältyä enemmän ja säännöllisesti ammatilliseen koulutukseen. Työelämän edustajien mukaan työelämässä tarvitaan työn vastapainoksi liikuntaa, jolla ylläpidetään työkykyä ja palaudutaan työpäivästä. Työelämän edustajat painottivat, että se tulisi ymmärtää jo opiskeluaikana.

“Havahduttaa siihen kyseiseen työhön tarvittavaa kuntoa ja sitten tuota avataan vähän niitä, että pääsee kokeilemaan erilaista erilaisia liikuntamuotoja ja kenties innostuu ja löytää siitä sen omansa” (työelämän edustaja 2)

“saisi olla koko opiskelun ajan liikuntaa” (työelämän edustaja 1)

“Mutta sehän on kaikista tärkein” (työelämän edustaja 3)

“Oppilaitoksessa tärkeä opettaa liikuntaa, koska ammattiin opiskelevat tarvitsevat hyvää kuntoa” (työelämän edustaja 1)

Opettajat kokivat, että kyseisen tutkinnon osan tulee olla pakollisena opintona myös tulevaisuudessa perustutkinnoissa. Opettajien mukaan opiskelijoiden arjenhallintataidot ovat suhteellisen heikot ja unen puutteesta johtuva väsymys näkyy opiskelussa. Opettajien mukaan päivittäin joudutaan kipuilemaan opiskelijoiden jaksamisen kanssa. Haastatteluissa tuotiin esille, että työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opinnot herättelevät opiskelijaa ajattelemaan omaa hyvinvointia. Se antaa tietoja ja taitoja hyvinvoinnin kehittämiseen sekä opinnoissa opetetaan työergonomiaa ala huomioiden. Eräs opettajista koki, että osalle opiskelijoista pitäisi olla myös opetusta, joka sisältäisi arjenhallintataitojen opettelua.

“Asennekasvatus tuossa erityisesti ja tietenkin että ne löytäisi ehkä sitten jonkun tavan liikkua jokainen niin. Kyllä mä näen sen tosi tärkeänä, koska niinku näillä ei välttämättä ole sitä sellaista liikunnallista elämäntapaa niinku ollenkaan ” (opettaja 1)

”periaatteessa oma vuosiluokka joka alalle, missä harjoitellaan yhden vuoden ajan pelkästään oman elämän hallintaa, että päivät koostuisi siitä, että käydään aamupalalla käydään juoksulenkillä tai kotisalilla” (työelämän edustaja 2)

“mun mielestä tää on. Ainut aine mikä? Mikä pitäisi lähiopetuksessa” (opettaja 3)

“Siitä kipuillaan pelkästään sen kanssa ne on opiskelukuntoisia” (opettaja 2)

Opiskelijat kokivat työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opetuksen tärkeänä. Haastatteluissa tuotiin esille, että opiskelupäivinä on usein pitkiä aikoja paikallaan istumista tai opetuksen seuraamista, niin liikunnan tunneilla pääsee vastapainoksi liikkumaan oman ryhmän kanssa. Opiskelijat kokivat, että työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osa sisältää hyödyllistä tietoa hyvinvoinnin eri osa-alueista. Opiskelijoiden mukaan tunneilla pohditaan sekä suunnitellaan, miten hyvinvointiaan pystyy parantamaan ja ylläpitämään. Opiskelijat toivat esille, että ilman kyseistä opintoa tuskin huomioisi yhtä tarkasti oman hyvinvointinsa tilaa.

“Saa ainakin liikuntaa ja monihan ei nyt vapaa ajalla liiku ollenkaan niin on hyvä, että koulun puolesta sitten tulee” (opiskelija 3)

“onhan se nyt hyvä että sielläkin on sitä liikkumista, että koska meillä on muutenkin kun on noita, että sitten se on vaan sellaista pönötystä ja istumista niin kyllä se niinku tuo kivaa vaihtelua että sielläkin liikutaan” (opiskelija 1)

“sehän ei ole kerran viikossa niin tarpeeksi liikuntaa, mutta siitä saa kyllä sen tiedon, että siellä on oikeasti paljon semmoista tietoa” (opiskelija 2)

“On aika tärkeää, että niinku kerrotaan ja tota ohjataan koulussakin niinku liikuntaa ja työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämistä. kyllä se niinku kun se kuitenkin kattaa tota. niin hyvin kaikkia perusasioita ja just niinku ohjataan sitten siihen liikkumiseen.” (opiskelija 1)

7.5. Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen työvaltaistaminen vai integrointi

Tutkimuksen yhtenä tutkimuskysymyksenä oli lisätä ymmärrystä siitä, olisiko työelämässä ammatillisten osaamistavoitteiden lisäksi mahdollisuutta ottaa opetusvastuuta myös työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteista.

Haastatteluissa ilmeni, että työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opintojen osaamistavoitteiden vientiä työelämään ja työpaikoilla opetettavaksi ei lähtökohtaisesti pidetty toimivana tai hyvänä asiana. Haastattelun mukaan työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opetusta oppilaitoksissa pidettiin tärkeänä. Koettiin, että tutkinnon osan pitäminen pakollisena opintona on tärkeää ja sen opetusmäärää tulisi lisätä, erityisesti liikunnan osalta. Työelämän edustajat kokivat, että oppilaitoksessa liikkuminen, kannustus ja hyvinvoinnin perusasioiden opetus edesauttaa niiden siirtymistä työelämään sekä tulevaisuuteen. Työelämän edustajat kokivat, ettei heillä ole aikaa eikä osaamista siihen ammatillisten taitojen opettamisen lisäksi. Opettajien mukaan työelämään on mahdollista viedä pieniä osia tukemaan oppilaitoksessa läpikäytyjä asioita, mutta työelämän edustajia ei ole tarkoitus kuormittaa liiallisella vastuulla. Opettajat painottivat, että työpaikkaohjaajien ensisijainen tarkoitus on opettaa ja ohjata opiskelijaa ammatillisiin työtehtäviin. Työelämän edustajat näkivät, että opiskelijan ainoa kosketus liikuntaan ja hyvinvoinnin asioiden käsittelemiseen voi olla oppilaitoksessa, joten sitä ei nähdä mahdollisena jättää pois opintokokonaisuudesta.

“jos se loppuu liikunta koulusta niin niin tota. Ja voi olla, että se on ollut ainut liikunta”
(työelämän edustaja 1)

“ei se voi olla, että kaikkien työpaikkojen tarvitsee ryhtyä liikuntakasvattajiksi. Ei, en näe mitenkään mahdollisena meidän olla siitä niinku tavallaan kenenkään liikunnasta vastuussa, Vielä haluan heti sanoa, että ei” (työelämän edustaja 2)

“ei meillä ole niinku aikaa, ollaan sen oppilaan vieressä jo ohjaamassa ja opastamassa, että sitten jos siihen pitäisi jotain ottaa työhyvinvointiin ja näitä vielä käydä kaikkea läpi niin. Ei kyllä mä väitän että se kuuluu kouluun” (työelämän edustaja 3)

Työelämän edustajat kokivat, ettei heillä ole tarvittavaa osaamista työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tai liikunnan aihealueen opettamiseen ja ohjaamiseen. Eräs työelämän edustaja toi esille, ettei kaikilla työelämässä olevalla ole itselläänkään säännöllistä työkykyä ylläpitävää toimintaa. Samoin opettajat nostivat haastatteluissa esiin, että työpaikoilla ammattitaito asiaan voi olla puutteellista, mikä tuo sen opettamiseen haasteita.

“itsellä esimerkiksi ei ole niinku mitään semmoista käryä, että mitä se niinku vaatii”
(työelämän edustaja 3)

“Mulla tulee mieleen, että mä näkisin tietyllä tapaa tärkeänä että niitä käytäisiin läpi täällä koululla, koska nehan ei ole kaikki välttämättä niinku hyvin niissä paikoissa, nää on usein yhden hengen yrityksiä. Ne ei välttämättä handlaa sitten itsekään näitä asioita ollenkaan” (opettaja 1)

“No ei todellakaan, koska voi olla että se arvioitsija itse on silloin itselläkin paljon parannettavaa tai perehdyttäjällä niin ei, en niinku näe mitenkään mahdollisena
(työelämän edustaja 2)

Työergonomiaa ja työturvallisuusasioita nähtiin työelämän sekä opettajien taholta mahdollisena integroida työelämässä oppimisen jaksolle. Opiskelijat kertoivat näiden asioiden olevan jo osittain osana työelämässä oppimisen jaksoa, kun alkuvaiheessa tutustutaan alaan ja alan työtehtäviin. Opiskelijoiden mukaan työpaikoilla käyty keskustelu työergonomiasta lisää ymmärrystä oman alan ergonomiaan ja työasentoihin. Työelämän edustajat ja opettajat toivat esille, ettei työelämään integrointi kuitenkaan poistaisi, eikä vähentäisi oppilaitoksella tapahtuvan työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tai liikunnan ja hyvinvoinnin opettamista. Lisäksi todettiin, että työelämässä sekä oppilaitoksessa osaamistavoitteiden opettamisella on mahdollisuus parantaa opiskelijoiden hyvinvoinnin nykytilaa.

“tavallaan se että se ajatus siinä, että se kytkeytyy siihen työhön ja siellä niinku tavallaan pohditaan sitä että minkälainen fyysinen kunto tarvitsee olla mimmoisia työasentoja tässä työssä tulee ja tota mitä se edellyttää sitten vähän niinku tavallaan vaan tulee oivallus” (työelämän edustaja 2)

“No joo vähintään se työ turvallisuus ja semmoinen ergonomia asia (opettaja 1)

“työturvallisuus on aina jos sehän tota on, sehän on tärkein, mutta aika hyvin se tuollakin heti käytiin läpi” (opiskelija 2)

“Erilaisia, vaikka nostotekniikoita voidaan katsoa siinä perehdytyksen yhteydessä, mutta se on aika suppeasti, ettei se ole mitenkään kokonaisvaltainen. En näkisi, että kokonaan sitä pystyttäisiin integroimaan sinne” (opettaja 3)

Työpaikan esimerkki liikkumiseen, työkyvyn ylläpitämiseen ja myönteinen suhtautuminen liikkumiseen nähtiin opiskelijoiden kannalta merkitykselliseksi. Erään opettajan mukaan työpaikkaohjaaja saattaa olla opiskelijalle esikuva, jonka myönteinen suhtautuminen liikkumiseen ja sen kannustamiseen voi toimia paremmin kuin opettajan tai oppilaitoksen esimerkki, opetus ja kannustus. Haastatteluissa tuotiin esille, että työilmapiiri ja työntekijöiden suhtautuminen liikuntaan voi rohkaista opiskelijaa huomioimaan työelämässä tarvittavat fyysisen kunnon ominaisuudet. Opettajien mukaan työskentely työpaikalla voi olla niin motivoivaa opiskelijalle, että hän kiinnostuu oman hyvinvoinnin tilasta ja päivärytmin parantamisesta. Opettajat toivat haastatteluissa esille, että näkevät päivittäin opiskelijoilla haasteita hyvinvoinnista huolehtimisessa ja opiskelukyvyyssä. Joidenkin opiskelijoiden kohdalla työpaikoilta tuleva kannustus voi vaikuttaa positiivisesti hyvinvointiin. Eräs opiskelija ajatteli, että motivoituisi liikkumaan enemmän, kun kannustusta siihen tulisi työpaikalta. Opettajien haastatteluissa nousi esille, että liikunnan opetusta tulisi olla osana ammatillisia opintoja lähes koko koulutuksen ajan.

“Sisällytetty siihen työhön tai sitten työn ohella ja sitten niinku kannustus niinku liikkumaan ja sitten tsempata, että sitä olisi niinku. Koulussa ja sitten työpaikoille” (opiskelija 1)

“unirytmii ihan monesti korjaantuu sillä, että jos ne on motivoituneita käymään siellä työssäoppimis paikassa. Ja siellä on hyvä meininki. Kyllähän ne herää sinne aamusta. (opettaja 2)

“joku voi kokea vaikka työnantajan niin motivoivana ja inspiroivana ja esikuvana hänelle, Samaistua työnantajan tapoihin toimia ja niin edespäin” (opettaja 2)

Integroinnin mahdollisuus ammatillisiin opintoihin nostettiin esiin opettajien haastatteluissa. Opettajien mukaan ihannetilanne olisi se, että työergonomiaa ja työturvallisuusasioita integroidaan ammatillisiin opintoihin. Ammatilliset opettajat ja työkyvyn ja hyvinvoinnin

ylläpitämisen opettaja opetettaisivat näitä asioita työsaleissa, jolloin se voisi konkretisoitua opiskelijalle paremmin kuin liikuntatunnilla asioita läpikäytäessä.

“Ehkä siihen voisi tota myöskin täällä ammatillisen tai meidän osastolla tavallaan kiinnittää myöskin huomiota just tähän ergonomiaan, no ehkä just voisi osia integroida tänne ammatilliseen opetukseen” (opettaja 3)

“koulua voisi integroida tuohon opetuksen, niin se voisi olla semmoista yhteistyötä, niin se olisi semmoinen ehkä hyvä tapa myös” (Opettaja 1)

8 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada ymmärrystä siitä, mitkä ovat työelämän edustajien, koulutuksen järjestäjien sekä opiskelijoiden kokemukset ammatillisen koulutuksen reformin vuonna 2018 tuomista muutoksista työelämässä oppimisen jaksolle. Tutkimuksessa pyrittiin haastatteluiden avulla saamaan selville, miten työelämän oppimisen jaksolle tutkinnon osien osaamistavoitteiden sisällyttäminen on vastaanotettu työpaikoilla ja mitkä tekijät mahdollistavat onnistuneen työssäoppimisen jakson kolmikantayhteisön näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksessa haluttiin selvittää, millainen merkitys on oppilaitoksessa opetettavalla työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osalla sekä voitaisiinko oppilaitoksessa järjestetyllä liikunnalla vaikuttaa positiivisesti nuorten liikuntakäyttytymiseen ja liikuntasuhteeseen ja sitä kautta työkykyisyyteen. Tutkimuksella pyrittiin saamaan käsitystä siitä, miten koettaisiin työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteiden sisällyttäminen työelämässä oppimiseen jaksoihin.

Tutkimustuloksissa nousi esiin työelämän vähäiset resurssit opiskelijan ohjaamiseen ja yhteistyön merkitys työelämässä oppimisen jaksolla kolmen eri tahon välillä. Tutkimuksen tuloksista selvisi työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan merkitys opiskelijoille sekä sen siirtovaikutus tulevaisuuden työelämään. Tutkimustulosten mukaan työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opinnot tulisi opettaa oppilaitoksessa, mutta lisäksi osia voitaisiin integroida sekä työelämään että ammatillisiin opintoihin. Integroinnin ei tulisi vähentää oppilaitosliikuntaa, vaan sen tulisi tukea opiskelijoiden liikuntakäyttytymistä. Samalla sillä voitaisiin vaikuttaa positiivisesti heidän liikuntasuhteeseensa.

8.1 Yhteistyötaitojen merkityksen tarkastelua

Reformi ei merkittävästi vaikuttanut työelämässä oppimiseen, mutta sen määrä lisääntyi sekä työvaltaistaminen eli osaamistavoitteiden opettaminen työelämässä lisääntyi. Työelämän edustajat kokivat, ettei reformia ja sen myötä tapahtuvia muutoksia ollut heille ennakolta esitetty, vaikka reformi kuitenkin vaikutti merkittävästi henkilöresurssien ja opettamiseen varatun ajan huomioimiseen työpaikoilla. Ammatillisen koulutuksen reformi oli aikoinaan hallituksen kärkihankkeita. Hankkeessa uudistui ohjaus, toimintaprosessit, tutkintojärjestelmät sekä järjestelmärakenteita. Reformin tarkoituksena oli mm. lisätä työpaikoilla tapahtuvaa oppimista. (OKM 2018) Tutkimuksen tuloksista nousi esiin, että lisääntyvästä työpaikalla

opettamisesta, vastuusta ja odotuksista työnantajia kohtaan olisi ollut tärkeää keskustella, jolloin näihin asioihin olisi saanut mahdollisuuden valmistautua ennakolta ja näin työelämässä oppimisesta olisi tullut opiskelijalle laadukkaampaa ja tarkoituksenmukaisempaa. Työelämän edustajien mukaan jo reformin muutosvaiheessa olisi tullut huomioida yhteistyön ja resurssien merkitys.

Resurssit. Tutkimustulokset osoittivat, ettei opettamiseen oman työn ohella ole tarpeeksi aikaa, koska henkilöresursseja ei ole yrityksissä mahdollista lisätä opiskelijan ohjaamiseen. Aikaisemman tutkimustiedon perusteella kuitenkin opiskelijan oikeus on uuden reformin mukaan saada työelämässä opetusta ammatillisiin taitoihin ja työelämän edustajilla on velvollisuus ja vastuu antaa ja mahdollistaa tämä opetus (Tapani & Salonen 2021). Tapanin & Salosen (2021) tutkimuksesta selviää, että työelämän opettamisen vastuun lisääntyminen toi odotuksia opiskelijoille. Työelämässä oppiminen koetaan antoisaksi, kun saa ohjausta, oppii uutta ja kokee tullessa arvostetuksi. (Tapani & Salonen 2021) Opiskelijasta tulee lyhyessä ajassa osa työyhteisöä. Työpaikkaohjaajat toivovat yhteistyötä opettajien kanssa enemmän. (Virtanen & Collin 2007; Tynjälä, Virtanen & Valkonen 2005) Virtasen & Collinin (2007) tutkimuksesta käy esille, että työpaikkaohjaajat eivät pysty ohjaamaan opiskelijoita kuten haluaisivat, koska aikaa ja resursseja siihen ei ole riittävästi.

Tässä tutkimuksessa resurssien määrä yhdistettiin osaamistavoitteiden asettamiseen. Osaamistavoitteiden määrä ja laajuus vaikuttavat opiskelijan ohjaamiseen työpaikkaohjaajan samalla työskennellessä omissa työtehtävissä. Työelämän edustajat kokivat haasteena opiskelijan perustaitojen huomioiminen, yksilöllisten oppimistaitojen ymmärtäminen sekä liian nopeaan tahtiin ohjaaminen ja työtehtäviin perehdyttäminen. Toisaalta näin opiskelija pääsee nopeasti kiinni työtehtäviin ja ymmärtää alan ja työnkuvan vaatimukset. Tutkimustulosten mukaan tällä on positiivinen vaikutus opiskelijan motivaatioon, kun huomaa työpaikalla oppivansa taitoja ja olevansa hyödyksi. Näitä tukee aiempi tutkimustieto oppijan ja työyhteisön välien merkityksestä, jossa työyhteisössä vallitseva yhteisöllisyyden tunne, matala hierarkia ja tasa-arvoisuus edistävät työyhteisöön sopeutumista sekä ammatin oppimista. (Collin & Valleala, 2005; Fuller & Unwin, 2004; Reegård, 2015) Onnismaan (2008), Reegårdin (2015) sekä Virtasen, Tynjälän & Eteläpellon (2014) mukaan ideaalitapauksessa oppijan ja kaikkien työyhteisön jäsenten välillä on vastavuoroinen suhde, jolloin oppijalta voidaan myös oppia jotakin. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että osaamistavoitteiden selkeä määrittäminen ennen työssäoppimisen jakson alkua mahdollistaisi resurssien ennalta huomioimisen ja suunnittelun

työpaikoilla sekä työtehtävien tavoitteellisen opettamisen. Kaikkien osapuolten eli työelämän edustajan, vastuuopettajan ja opiskelijan tulisi olla tietoinen työssäoppimisen jakson tavoitteista, jotta se palvelisi tarkoitustaan parhaiten. Ellei tavoitteita ole määritelty työssäoppimisen jakson alussa, ei niihin ole välttämättä aikaa palata ennen jakson loppuvaihetta. Työssäoppimisen jakson lopussa tehdään kuitenkin arviointi, joka perustuu osaamistavoitteisiin.

Yhteistyötaidot ja vastuu. Tutkimuksen tuloksissa nousi esiin, että työelämän edustajan ja opettajan tulee olla tietoisia opiskelijan työelämässä oppimisen jakson etenemisestä ja sujuvuudesta. Opiskelijalla tulee olla avoin keskusteluyhteys sekä työelämän edustajan että työelämässä oppimisen jaksosta vastaavan opettajan kanssa. Opettajat kertoivat, että heidän on puolestaan luotettava sekä työpaikkojen ammatilliseen osaamiseen että taitoon opettaa ja kohdata opiskelija. Ammatillisen koulutuksen reformin pääajatuksena oli ollut opetuksen vienti entistä enemmän työelämään, joka samalla velvoitti suuremman vastuun ottamista työelämän edustajilta. Tynjälän & Virtasen (2017) tutkimus vahvistaa ajatusta siitä, että työelämäntaidot opitaan parhaiten työpaikoilla, jolloin työelämässä oppimisen jaksot ovat tärkeitä osaamisen kehittämisessä. Aiempien tutkimusten tulokset puoltavat yhteisössä oppimisen positiivisia vaikutuksia. Toimiminen ja oleminen osana työyhteisöä on vuorovaikutuksellisuutta, sitoutumista ja kollektiivista oppimista ja se kehittää minäpystyvyydentunnetta. (Wenger 2009; Healy 2004) Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että esimerkillä ja ohjauksella voidaan saada opiskelija motivoitumaan ja kiinnittymään työelämään. Työelämän edustajat lisäksi kokivat, että heillä on suuri vastuu nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen sekä sosiaalisen pääoman kasvamiseen.

Tutkimustuloksissa tuotiin esille työelämän ja oppilaitoksen yhteistyön tärkeys. Aiempien tutkimusten mukaan opiskelijat oppivat parhaiten, kun oppilaitoksen monipuolinen pedagogiikka sekä työelämässä oppiminen yhdistyvät toisiinsa. Näin tuetaan parhaiten työelämätaitojen kehittymistä. (Tynjälä, P., & Virtanen, A. 2017) Tämän tutkimuksen tulosten perusteella työelämän edustajat ja opiskelijat odottavat koulutuksen järjestäjiltä työssäoppimisen jakson kokonaisuuden hallintaa, organisointia ja osaamistavoitteiden selkeää asettamista ja esille tuontia. Aiemmissä tutkimuksissakin todetaan, että opiskelijat odottavat oman kehittymisensä tueksi ammatilliselta opettajalta esimerkkinä toimimista, ohjausta sekä oppimisen asiantuntijuutta. Opettajan tulee osata perehdyttää työpaikkaohjaajat ohjaamiseen ja arviointiin (Heinilä, Uronen, & Potinkara 2017; Tapani & Salonen 2019). Johtopäätöksenä

voidaan todeta, että koulutuksen järjestäjän tulisi olla tietoinen työpaikan resursseista ja ammatillisesta osaamisesta. Koulutuksen järjestäjän tulisi olla yhteydessä työpaikalle ja olla kiinnostunut sekä ajan tasalla työpaikan tapahtumista. Toisaalta koulutuksen järjestäjien tulisi myös osata kuunnella ja varmistaa, ettei vastuu ja kuormitus kasva työelämän edustajalle liian suureksi. Lisäksi opettajan tulisi olla tietoinen opiskelijan kokemuksista työpaikalla sekä mahdollisista haasteista. Opettajan tulisi huomioida perustaitojen lähtökohta ennen opiskelijan työelämässä oppimisen jaksoa, määrittää tavoitteet sen mukaisesti ja siirtää tieto työpaikkaohjaajalle.

Tutkimuksen tuloksissa toimivan keskusteluyhteyden lisäksi tuotiin esille erittäin tärkeänä kommunikointitaidot, vuorovaikutustaidot, sosiaaliset taidot sekä kohtaaminen, ja kuuntelu. Haastateltavat toivat esille erityisesti opiskelijan kohtaamisen ja kuuntelemisen tärkeänä osana onnistunutta työelämässä oppimisen jaksoa. Työelämän edustajat kokivat, että opiskelijan kohtaaminen, heidän kuuntelemisensa ja heitä ymmärtäminen auttavat työelämän taitojen oppimisessa sekä luottamuksellisen ja turvallisen työilmapiirin löytymiseen. Opettajien mukaan opiskelijan ja työelämän edustajan hyvä keskusteluyhteys vaikutti opiskelijan työ- ja opiskelumotivaatioon. Vastaavasti työelämän edustajan ja opettajan välinen toimiva vuorovaikutus vaikutti positiivisesti osaamistavoitteiden yhteiseen ymmärtämiseen sekä opiskelijan arviointiin. Aiempien tutkimusten mukaan vuorovaikutustaitoja opitaan työskentelemällä yhteisössä ja toisten kanssa sekä omia kokemuksia jakamalla. Samalla kehitetään ongelmanratkaisutaitoja ja avoimella ilmapiirillä opitaan luovia taitoja ja taataan hyväksi koettu oppimisilmapiiri. (Tynjälä 2017) Voidaan todeta, että avoin keskustelu ja kommunikointi puoleen ja toiseen olisi tärkeää huomioida, koska sillä voidaan taata onnistunut työelämässä oppimisen jakso. Onnistumisella on selkeä ammatillinen näkökulma, mutta sillä on myös motivaation kannalta oleellinen merkitys.

8.2 Työkykyisyyden ylläpitämisen tärkeys

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opettamisen merkitys oppilaitosympäristössä koettiin kaikissa haastatteluissa merkittäväksi perustuen opiskelijoiden tämän hetken fyysisen kunnan ja hyvinvoinnin tilaan, liikuntasuhteeseen ja työkykyisyyden ylläpitämiseen. Tuloksista voidaan erityisesti nostaa esiin toistuvat teemat, jotka ovat fyysinen toimintakyky, työkyky sekä hyvinvoinnin tila. Tulokset nousivat suureksi osaksi työelämän edustajien ja opettajien kokemuksista ja havainnoista. Tutkimusten mukaan suhde liikkumiseen

ja fyysisen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen on muuttunut yhteiskunnallisesti. Rungas istuminen, paikallaan oleminen ja vähäinen liikkuminen on merkittävämpiä kansanterveyteen ja kansantalouteen vaikuttavia tekijöitä. (Husu, Tokola, Vähä-Ypyä & Vasankari 2022) Opettajien mukaan muutos on nähtävissä oppilaitoksissa ja opiskelijoiden toiminnassa. Husun, Tokolan, Vähä-Ypyän ja Vasankarin (2022) tutkimuksessa todetaan, että liikunnalla on positiivista merkitystä terveydelle, toimintakyvylle ja arjessa ja työssä jaksamisessa. Voidaan siis todeta, että liikunnan merkitys arjessa sekä aktiivisen elämäntavan löytäminen olisi tärkeitä. Oppilaitos voisi työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opinnon säännöllisellä opetuksella vaikuttaa arjen liikkumiseen sekä motivoida liikuntaa tarjoamalla monipuolisia liikuntamuotoja. Näin opiskelijoilla olisi mahdollisuus löytää omin, itselleen sopivin ja motivoivin liikkumisenmuoto ja samalla opiskelijoiden liikuntasuhde voisi vahvistua.

Fyysinen toimintakyky. Tutkimuksen tuloksissa nousi esille opiskelijoiden liikkumattomuus, liikuntakäyttäytyminen ja liikuntasuhde ja niiden vaikuttavuus työelämässä jaksamiseen. Työelämän edustajat kertoivat, että nykyiset työtehtävät ja työasennot edelleen vaativat fyysistä toimintakykyä. Työelämän edustajien mukaan vähäinen liikkuminen näkyy työelämässä oppimisen jaksolla. Opettajien näkemyksen mukaan opiskelijat suhtautuvat liikkumiseen turhana suhteessa terveyteen, arjessa jaksamiseen sekä sen yhteyttä työssä jaksamiseen. Opettajien mukaan opiskelijoilta puuttuu lisäksi liikunnan ilo. Aiemmat tutkimukset osoittivat, että säännöllinen liikunta edistää fyysistä terveyttä ja on yhteydessä jaksamiseen ja parempaan kognitiiviseen suoriutumiskykyyn. Opiskelijat tietävät ja ymmärtävät nämä tosiasiat, mutta silti liikkuminen on vähäistä toisella asteella. (Husu, Tokola, Jussila, Vähä-Ypyä & Vasankari 2020; Esteban-Cornejo ym. 2014; Ruiz ym. 2010) Lisäksi Liitu – tutkimuksessa (2022) todetaan, että liikunnan edistämällä on kasvava tarve Suomessa erityisesti nuoren keskuudessa.

Opettajien mukaan opiskelijoiden peruskunto ammatilliseen oppilaitokseen tullessa on keskimäärin melko huonoa. Opettajat näkivät myös, että joukkoon mahtuu aktiivisesti liikkuvia tai lajiharrastajia, mutta enemmässä määrin on opiskelijoita, jotka eivät liiku lainkaan. Tutkimustuloksissa nostettiin esille, että oppilaitoksessa opetettava työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osa on erittäin tärkeä, se koettiin jopa tärkeimpänä lähiopetuksessa opettavana opintona. Liikuntatunneilla annettu mahdollisuus kokeilla monipuolisesti erilaisia liikuntamuotoja – ja lajeja vaikuttaa siihen, että opiskelijoiden on mahdollista löytää itselleen omin tapa liikkua ja ylläpitää fyysistä kuntoa. Aiempien tutkimusten mukaan vähän liikkuvat

opiskelijat kokevat, että olisi tärkeää saada kannustusta ja ohjausta monipuolisin keinoin, jotta opiskelijat oppivat huolehtimaan fyysisestä kunnosta sekä saavat myönteisiä liikuntakokemuksia. (Siekkinen, Kujala, Kallio, Hakonen & Tammelin 2021) Säännöllisesti toistuva liikunta oppilaitosympäristössä vaikuttaa positiivisesti liikunnan tärkeyden ymmärtämiseen suhteessa työtehtäviin. Liikunnan lisääminen ja sen mahdollistaminen toisella asteella olisi tärkeää ja tarpeellista huomioiden opiskelijoiden liikkumisen nykytila. Lisäämällä esimerkiksi erilaisia toiminnallisia opetusmenetelmiä, tai liikuntaa tauoille tai panostamalla erilaisin uusin aktivoiviin kalusteratkaisuihin voitaisiin mahdollistaa liikkumista. (Siekkinen, Rajala, Hakonen, Kämppi & Tammelin 2021, 75; tuloskortti 2022) Oppilaitoksen järjestämässä liikunnassa viihtyminen on yhteydessä opiskelijan parempaan fyysiseen aktiivisuuteen myös vapaa-ajalla (Digelidis, Papaioannou, Laparidis & Christodoulidis 2003). Johtopäätöksenä voidaan todeta, että oppilaitoksessa liikunnan opettaminen ja liikkuminen olisivat erittäin tärkeitä opiskelijan fyysisen kunnan tukemisessa ja sitä kautta se vaikuttaisi opiskeluun ja työssä jaksamiseen. Liikuntaa tulisi mahdollisuuksien mukaan lisätä oppilaitosympäristöön niin, että se olisi osana opiskelijan arkea koko opiskeluajan.

Hyvinvointi. Tutkimustuloksissa tuotiin esille myös työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opintoihin liittyvän terveystiedon opettamisen merkitys. Opiskelijat kokivat, että oppilaitoksessa työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan tunneilla hyvinvoinnin osa-alueet käsitellään tarkasti ja opetus kannustaa pohtimaan oman hyvinvoinnin tilaa ja suunnittelemaan itselleen toteutuskelpoisen suunnitelman hyvinvoinnin kehittämiseksi tai ylläpitämiseksi. Tuloksissa erityisesti esille nousi opiskelijoiden uneen ja nukkumiseen liittyvät haasteet, mitkä vaikeuttavat opiskelua ja sitä kautta työelämässä toimimista. Siekkinen, Kujala, Kallio, Hakonen & Tammelin (2021) tutkimuksessaan toteaa, että opiskelijoiden on tärkeää saada opiskeluaikana tietoa liikunnan vaikutuksista terveyteen, fyysiseen kuntoon sekä opiskelu- ja työkykyyn. Opettajat sekä työelämän edustajat kokivat erityisesti nukkumiseen liittyvät vaikeudet haastavina opiskelu – ja työelämässä, koska se näkyy heille opiskelijan väsymyksenä ja päivästä palautumisen vaikeutena. Tutkimustieto vahvistaa univaikeuksien esiintyvyyden sekä univaikeuksien seuraukset opiskelijoilla. Unettomuus näkyy väsymyksenä, alakuloisuutena, motivaation puutteena sekä uupumuksena. (Carscadon 2011; OKM 2022) Voidaan todeta, että oppilaitoksessa työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opinnoille näyttäisi olevan tarvetta, koska niissä pohditaan omaa hyvinvointia ja opinnot velvoittavat näkemään hyvinvoinnin tilan ja kehittämään sitä. Opintojen aikana on läsnä ammattitaitoinen työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opettaja, jolta saa tietoa, ohjausta ja tukea hyvinvoinnin

kehittämisessä. Oman hyvinvoinnin pohtiminen ja sen suunnitelmallinen kehittäminen voi mahdollisesti antaa paremmat edellytykset tulevaan työelämään ja työssä jaksamiseen. Näin pääsemme tutkimuksen seuraavaan keskeiseen teemaan, työkykyisyyteen.

Työkykyisyys osaamistavoitteena. Tutkimustuloksissa nousi vahvasti esiin työkykyisyys, puhuttaessa opiskelijan työelämässä oppimisesta sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteista ja opetussisällöstä. Tutkimuksen mukaan työkykyisyyttä, työn psyykkisiä ja fyysisiä vaatimuksia sekä työn kuormittavuutta olisi hyvä pohtia jo opintojen varhaisessa vaiheessa, jolloin ensimmäisessä työelämässä oppimisen jaksolla ei tulisi suuria yllätyksiä. Tutkimustiedon mukaan, oppilaitoksessa tulee opiskelijaa ohjata työelämää varten, mutta lisäksi työelämässä oppimisen jakson aikana (Virtanen & Collin 2007). Opiskelijoiden lähtiessä puutteellisilla työelämän ja alaan liittyvillä tiedoilla ja taidoilla työelämässä oppimisen jaksolle, suurempi vastuu siirtyy työelämän edustajalle. (Seise & Koivukangas 2021) Työelämän edustajien mukaan oppilaitoksessa tulisi käydä läpi ammatilliset perustiedot- ja taidot, mutta myös antaa ymmärrys työkykyisyyteen liittyvistä tekijöistä ennen työelämässä oppimisen jaksoa. Mikäli työpaikan vastuulle jää työkykyisyysasioiden opettaminen, jää ammatillisten taitojen opettamiseen aikaa vähemmän. Tutkimustuloksissa tuotiin esille, että usein joudutaan miettimään, minkälaisia työtehtäviä opiskelijalle uskaltaa työelämässä oppimisen jaksolla antaa, ettei häntä kuormittaisi liikaa. Mikäli opettaja ei pysty takaamaan opiskelijan tietyntasoista perusosaamista, yrittäjät ja työpaikat eivät välttämättä uskalla ottaa riskejä ottamalla opiskelijaa yritykseensä työelämässä oppimiseen (Seise & Koivukangas 2021).

Työkykyisyys tarkoittaa ihmisen kykyä tehdä töitä tai suoriutua omassa työtehtävässään (Järvikoski, Takala, Juvonen-Posti & Härkäpää 2018). Tämän tutkimuksen tuloksista voidaan nostaa esille se, että työelämän edustajat odottavat opiskelijoilta tietyntasoista työkykyisyyttä suoriutuakseen opeteltavista työtehtävistä työelämässä oppimisen jaksolla. Tämän tutkimuksen tuloksista tuli esille, että työelämän edustajat painottavat opiskelijan oman työkykyisyytensä ymmärtämistä sekä sitä, että opiskelijoilla olisi halua kehittää ja ylläpitää omaa työkykyisyyttään. Tämä tutkimus antaa ymmärrystä siitä, että työtehtävissä voidaan tarvita lihasvoimaa nostoihin, ketterää liikkumista erilaisissa ympäristöissä tai työtiloissa, paineen sietokykyä, pitkäaikaista seisomista jalkojen päällä tai paikallaan istumista sekä käsien kannattelua. Haastatteluista kävi esille, että joskus välineet ja koneet voivat lisätä opiskelijoiden ahdistusta, varsinkin jos koneiden käyttöön liittyy paljon turvallisuusohjeita – ja tekijöitä ja

tämä vaikuttaa opiskelijan työkykyisyyteen. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoite ” opiskelu- ja työkyvyn sekä hyvinvoinnin edistäminen liikunnan avulla” vaikuttaisi olevan tärkeä osa opinnon sisältöä. Osaamistavoitteen mukaisesti opiskelijan tulee etsiä tietoa liikkumisen hyödyistä opiskelu- ja työkyvylle ja ottaa huomioon alakohtaiset vaatimukset opiskelu- ja työkyvyn ylläpitoon. Opiskelijan tulee lisäksi kehittää opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan. (Opetushallitus 2022) Osaamistavoitteen mukainen opiskelu ja tiedon hankinta oppilaitosympäristössä auttaisi opiskelijaa ymmärtämään työkykyyn liittyviä tekijöitä, mikä antaisi paremmat valmiudet työelämässä oppimisen jaksolle. Näin työelämän edustajan vastuu työkykyisyyden perusasioiden läpikäynnistä voisi keventyä ja ohjaamisen resurssit voitaisiin keskittää ammatillisten taitojen ohjaamiseen.

8.3 Integroinnista voimaa

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan sisällyttämisen mahdollisuus ja työvaltaistaminen työelämässä oppimisen jaksolle aiheutti keskustelua haastatteluissa. Tutkimuksen tuloksissa nousi esille useita uusia näkökulmia ja kehittämissuhteita, mutta myös yksiselitteisiä kannanottoja. Tämän tutkimuksen tuloksissa tuotiin esille, ettei työelämän edustajia voida kuormittaa enempää osaamistavoitteiden opettamiseen. Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että osaamistavoitteita tulisi tavoitteellisesti integroida työelämässä oppimisen jaksolle, eivätkä ne siis automaattisesti integroidu muun työelämässä tapahtuvan opetuksen kanssa.

Työvaltaistaminen. Tutkimustuloksissa nostettiin esille, että työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan työvaltaistaminen on mahdotonta, sitä ei haluta työvaltaistaa, eikä työpaikoilla haluta ottaa vastuuta sen opettamisesta. Tutkimuksen tuloksista käy esille, ettei työelämän edustajilla ole ammattitaitoa, eikä pätevyyttä kyseisen tutkinnon osan osaamistavoitteiden opettamiseen. Tutkimuksen tuloksissa painottui oppilaitoksen vastuu opintokokonaisuudesta. Opiskelijat kokivat opinnon tärkeänä osana opintojaan ja haluavat liikkua yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa. Siekkisen, Kujalan, Kallion, Hakosen & Tammelinin (2021) tutkimus vahvistaa myös kokemuksen, että toisen asteen opiskelijat näkevät oppilaitosliikunnan myönteisenä.

Opiskelijat kokivat teorian tiedon hyvinvointitekijöistä kuten unesta, ravitsemuksesta, liikunnan hyödyistä tarpeellisena sekä työkykyisyysasioista keskustelun hyödyllisenä. Teoriatietoon oli mahdollisuus keskittyä, kun aiheiden käsittelyyn oli varattuna aikaa lukujärjestykseen. Suurin osa opiskelijoista kaipaa rutiineja ja aikatauluja opinnoissa. Koivukangas (2021) ilmaiseekin, että opiskelijat edelleen kaipaavat aikatauluja, ryhmässä tapahtuvaa oppimista sekä ryhmän tukea opinnoissaan. Mittavat leikkaukset reformin yhteydessä muutti tavoitteiden saavuttamisen etäisemmäksi. (Koivukangas 2021) Voidaan todeta, että opiskeluun ja asioiden ymmärtämiseen tulisi antaa parempi mahdollisuus varaamalla siihen aikaa myös opintojen suunnitteluvaiheessa. Oppilaitoksessa lähiopetuksessa opiskeltaviin tutkinnon osiin näyttäisi olevan halua ja tarvetta ja sillä voisi olla vaikutusta opiskelijoiden sosiaalisen pääoman vahvistamiseen.

Integrointi. Tutkimuksen tuloksissa tuotiin esille toistuvasti, ettei liikunnan opetusta ja liikkumista haluta oppilaitoksista vähentää. Tutkimuksen tulosten mukaan työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteiden osien integrointi työelämässä oppimisen jaksolle tai ammatillisiin opintoihin on mahdollista. Erityisesti ergonomian ja työturvallisuusasioiden integroiminen työelämään olisi oleellista. Tutkimustieto puoltaa integrointia. Oppimisympäristöt olisi hyvä rakentaa niin, että niissä on samanaikaisesti mahdollisuus oppia teoriaa ja käytäntöä eli toinen toisiinsa sopivassa suhteessa integroituen. (Virtanen 2013) Tutkimuksen tuloksista käy esille ammatillisten opettajien ajatus työkykyisyystekijöiden käsittelyyn ammatillisten opintojen yhteydessä. Opettajien mukaan opetus yhteistyössä ainealueen opettajan kanssa olisi perusteltua ja tavoitteiden mukaista. Koposen (2017) tutkimus tukee tätä tietoa, jonka mukaan integrointi voi myös käytännössä sisältää opettajien välisen yhteistyön suunnittelusta toteutukseen. Aiemman tutkimustiedon perusteella ammatillisessa koulutuksessa kehittäminen voisi keskittyä opiskelukyvyn tukemisen lisäksi ammattialankohittaisen fyysisen työkyvyn tukemiseen (Siekinen, Kujala, Kallio, Hakonen & Tammelin 2021).

Tutkimuksen tuloksissa tuodaan esille, että työelämän edustajat työelämässä oppimisen jaksolla voisivat keskustella lisäksi työn kuormittavuustekijöistä ja ohjata opiskelijaa näin huolehtimaan työkykyisyydestään. Osa työelämän edustajista koki voivansa vaikuttaa myös positiivisesti liikuntakäyttäytymiseen omalla esimerkillään. Opettajat vahvistivat tätä ajatusta, että työelämän edustajat saattavat olla opiskelijoille eräänlaisia esikuvia, jolloin heidän liikunnallisella esimerkillään ja liikunnalliseen elämäntapaan ohjaamisella voisi olla

positiivinen vaikutus. Tutkimustuloksissa tuodaan esille, että onnistuneita pedagogisia käytäntöjä ovat juuri ne, joissa teoria ja käytäntö ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa opiskelijoiden toiminnassa (Virtanen 2013). Johtopäätöksenä voidaan todeta, että integroinnin suunnitelmallista toteutumista tulisi lisätä, jotta kaikilla opiskelijoilla olisi siihen samanlaisen ja tasavertainen mahdollisuus. Oppilaitoksessa ammatillisiin opintoihin olisi luontevaa ja tarpeellista integroida ergonomian opetusta ja samalla huomioida työn kuormittavuustekijöitä yhdessä opiskelijoiden kanssa. Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opettaja voisi mahdollisuuksien mukaan olla työtiloissa opettamassa yhteistyössä ammatillisen opettajan kanssa. Opiskelijat saisivat samalla olla alan työympäristössä ja työtehtävissä, jolloin se edesauttaisi asioiden ymmärtämistä.

Tutkimuksen tuloksista nousee esille, ettei integroinnin tarkoituksena ole kuitenkaan poistaa tai vähentää työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opetustuntimäärää, koska käytännön liikkuminen oppilaitoksessa on tutkimustulosten mukaan tärkeä osa opiskelijoiden viikoittaista liikkumista. Mitä useampana päivänä liikuntatuntimäärät yltyvät liikuntasuosittelun mukaiseen 60 minuuttiin, sitä parempi se on kokonaisliikuntamääräksi ja fyysiselle sekä henkiselle hyvinvoinnille. Toiseen asteen oppilaitosliikunta tarjoaa merkittävän lisän opiskelijoiden liikunta-aktiivisuuteen arjessa. (Palomäki & Lyyra 2020)

8.4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada ymmärrys työelämässä oppimisen jaksoon vaikuttavista onnistumistekijöistä, löytää työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan oppilaitoksessa opettamisen merkitys sekä selvittää, miten koettaisiin, jos työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteita sisällytettäisiin työelämässä oppimiseen. Tämän tutkimuksen tuloksia voitaisiin hyödyntää ammatillisen koulutuksen koulutus suunnittelussa sekä henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laatimisessa sekä luoda mahdollisuuksia yhteistyölle oppilaitoksen sisällä sekä työelämään, yrityksiin ja muihin sidosryhmiin.

Tutkimustuloksista voidaan työelämässä oppimisen jakson onnistumiseen vaikuttavina tekijöinä nostaa esille resurssien määrä, vastuunjako sekä yhteistyö. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kolmen eri tahon sujuvalla yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella voidaan vaikuttaa sekä resurssien riittämiseen että sopivaan vastuuseen, ilman liiallista kuormittumista. Erityisesti

työelämän edustajien ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla yhteistyöllä voitaisi saavuttaa onnistunut työelämässä oppimisen jakso opiskelijalle. Tutkimusta ja sen tuloksia voidaan hyödyntää ammatillisessa koulutuksessa työelämän edustajien näkökulman ymmärtämiseen siitä, mitä tukea he mahdollisesti tarvitsevat koulutuksen järjestäjiltä ja miten tärkeänä he kokevat yhteistyön merkityksen. Yhteistyön merkitystä ja joustavuutta koulutuksen järjestäjän tulisi pohtia työelämässä oppimisen jakson suunnitteluvaiheessa.

Opiskelijoiden, opettajien sekä työelämän edustajien näkemykset työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan opettamisesta oppilaitoksessa avaa tärkeän näkökulman, joka helposti jää huomioimatta. Fyysisen kunnon ja toimintakyvyn ylläpitämisen sekä hyvinvoinnista huolehtiminen on tärkeää jo yhteiskunnallisesti, kun tiedetään opiskelijoiden liikkumisen nykytila. Työn kuormittavuustekijät eivät suuresti kevene tulevaisuudessa, joten työkykyisyydestä huolehtiminen on erittäin tärkeää. Oppilaitos ja siellä järjestettävä liikunnanopetus auttaa ylläpitämään liikunnallista elämäntapaa ja työkykyisyyttä. Liikunnan opetuksessa tulisi huomioida lajien monipuolisuus. Tutkimusten tuloksiin perustuen voitaisiin lisäksi miettiä, minkälaisin keinoin pystytään lisäämään opiskelijoiden liikkumista ja luomaan opiskelijoille omannäköinen, positiivinen liikuntasuhde. Opiskelijoita voitaisiin kannustaa liikkumaan oppilaitoksessa ja oppilaitosympäristössä. Tutkimuksen tuloksia voidaan viedä lisäksi eteenpäin koulutussuunnitteluun, jossa mietitään mahdollisuuksia liikkumisen lisäämiseen opintokokonaisuuksiin.

Tutkimuksessa selvitettiin, olisiko työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opintoja mahdollista sisällyttää työelämässä oppimisen jaksolle. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, ettei niiden sisällyttämiseen ole halua, eikä se ole perusteltua. Tuloksissa tulee esille, että liikunnan ja hyvinvointitekijöiden opetus tulee säilyttää oppilaitoksen järjestämänä opetuksena, varsinkin kun tiedetään opiskelijoiden liikkumisen nykytila. Integrointi nähtiin mahdollisena ja se herätti kiinnostusta. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että integrointiin sekä työelämässä oppimisen jaksolle että ammatillisiin opintoihin tulisi antaa mahdollisuus. Kun opettaminen ja ohjaaminen työkykyisyyteen, työelämätaitoihin, fyysisen toimintakyvyn ylläpitämiseen sekä hyvinvointitekijöiden huomioimiseen tulisi eri tahoilta, sillä voisi olla vaikutusta opiskelijoiden motivaatioon liikkua vapaa-ajalla, liikuntakäyttäytymiseen sekä liikuntasuhteeseen ja sitä kautta tulevaisuudessa opiskelijoiden työssä jaksamiseen ja hyvinvointiin.

8.5 Kriittinen tarkastelu ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen vahvuutena voidaan pitää sitä, ettei aiheesta ole aiempaa tutkimustietoa kovin paljoa. Tutkimuksen teoriataustan koostamisen haasteena oli rajaaminen ja toisaalta oikeanlaisten lähteiden löytäminen. Työssäoppimisesta ja opiskelijoiden liikuntakäyttäytymisestä ja fyysisen aktiivisuuden tilasta tutkimuksia oli löydettävissä suhteellisen paljon, kun taas ammatillisesta koulutuksesta ja reformin jälkeisestä ajasta vähemmän. Kokonaisuudessaan kirjallisuuskatsauksesta saatiin riittävän kattava tutkimukseen nähden.

Laadullisessa fenomenologis – hermeneuttisessa tutkimuksessa on oleellista huomioida tutkijan tausta sekä ennako-oletusten vaikutus tutkimustuloksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109). Tutkijalla oli tutkimukseen lähettäessä taustaa ammatillisessa oppilaitoksessa opettamisesta sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opettajana toimimisesta. Opettajana ollessaan tutkija oli nähnyt opiskelijoiden liikuntakäyttäytymisen nykytilan ja lisäksi tiedosti, miten työelämässä oppiminen toteutetaan. Tutkijalta oli kysytty mahdollisuutta poikkeustilanteessa työvaltaistaa osaa työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen osaamistavoitteista. Kyseisen tutkinnon osan osaamistavoitteiden työvaltaistamisesta ei kuitenkaan ole aiempaa kokemusta. Kiinnostus siitä, miten työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opinnot käytännössä sisällytettäisiin työelämässä oppimisen jaksolle, antoi perustellun syyn tälle tutkimukselle. Tulokset esiteltiin sellaisenaan, mutta ei ole varmaa, miten tutkijan oma aiheeseen perehtyneisyys näkyy tuloksissa sekä pohdinnassa, johon keskeisemmät tulokset nostettiin.

Haastattelut etenivät suunnitellusti, mutta vastauksia saatiin toisenlaisiin kysymyksiin kuin mitä esitettiin. Aineistosta saatiin tärkeää sekä oleellista tietoa tutkimuksen kannalta, mutta vastausten perusteella tutkimuskysymyksiä oli tarkennettava. Tutkimuksen tuloksista saatiin perusteltua tietoa työelämässä oppimisen sujuvuudesta ja onnistumistekijöistä sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opintojen merkityksestä opiskelijan tulevaisuuden työelämän kannalta. Haastattelu olisi voinut toimia myös avoimempuna keskusteluna, jossa olisi ollut vain teemat esitettyinä. Silloin aineistoa olisi voinut tulla niin runsaasti, että litterointi olisi ollut raskaampaa ja enemmän aikaa vievää.

Tutkimusta kriittisesti tarkastellen kohderyhmä olisi voinut olla laajempi. Kohderyhmä koostui kolmen eri tahon edustajista, mutta yhden tahon edustus oli aika suppea. Laajempi otanta

jokaista tahoja kohti olisi tuonut monipuolisuutta, mahdollisesti erilaisia näkökulmia. On kuitenkin huomioitava, että tahokohtaiset eroavaisuudet eivät nousseet tutkimukselle merkittävästi esille. Tuloksista on kuitenkin mahdollista huomata, että kokemukset ovat samankaltaisia tahosta riippumatta. Mikäli otanta olisi ollut suurempi, niin aineiston litterointi olisi ollut vaativampaa ja pitkäkestoista eikä välttämättä työmäärään nähden niin antoisa.

On tärkeää pohtia kriittisesti ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden todellista liikuntakäyttämistä. Aiempaa tutkimustietoa on vähän. Tulokset perustuvat kokemukseen, näkemykseen, havainnointiin sekä tulkintaan. Liimakan, Jallinojan & Hankosen (2023) tutkimuksesta käy ilmi, etteivät ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat nuoret harrasta liikuntaa kuten lukiolaiset, mutta heidän liikkumisensa taustoista ja liikunnan merkityksestä ei tiedetä, koska siitä ei ole tutkimustietoa. Samalla tavoin puutteellisen tutkimustiedon vahvistaa Kokko (2018) LIITU - tutkimuksessa siitä, ettei luotettavaa tietoa ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden liikuntakäyttämisestä ole ollut saatavilla. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden liikuntakäyttämistä ja liikuntasuhteesta saisi tärkeän ja mielenkiintoisen jatkotutkimusaiheen. Tutkimuksen kautta voisi saada tarkempaa tietoa siitä, mitkä ovat liikkumisen esteenä ja sitä kautta niihin olisi mahdollista reagoida. Tässä tutkimuksessa kokemuksen toivat esille työelämän edustajat, opettajat sekä opiskelijat, mutta otanta on suhteellisen pieni, joten liiallista yleistämistä tulee välttää. Voidaan olettaa asian olevan vastaavan suuntainen tutkimuksen tulosten kanssa, mutta se ei absoluuttinen totuus.

Tutkimuksen löydösten perusteella ammatillisessa koulutuksessa järjestetty liikkuminen sekä liikunnan ja hyvinvointiasioiden opettaminen on tärkeää ja mahdollisesti auttaa opiskelijoita ymmärtämään työkykyisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä löytämään oman liikuntasuhteensa. Tässä tutkimuksessa opiskelijalle haluttiin antaa mahdollisuus kertoa laadullisen tutkimuksen tavoin luottamuksellisesti omista kokemuksistaan työelämässä oppimiseen, työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opintoihin sekä niiden yhteyteen. Opiskelijat osasivat kuvailla todellista tilaa varsin hyvin ja laaja-alaisesti, mutta on kuitenkin otettava huomioon, että opiskelijoiden oma positiivinen liikuntasuhde on voinut vaikuttaa vastauksiin. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista selvittää laajemmalla otannalla opiskelijoiden ajatuksia oppilaitosliikunnasta. Laajemmalla otannalla toteutettu tutkimus saattaisi antaa uudenlaista näkökulmaa ja kehittämistarpeita. Lisäksi Palomäki ja Lyyra (2021) tuovat esille, että opiskelijan ääni ja kokemukset ovat jääneet vähemmälle selvittelylle ammatilliseen

koulutukseen liittyvissä tutkimuksissa. Tästä syystä olisi perusteltua kohdistaa tutkimus opiskelijoiden kokemuksiin.

Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että liikunnan määrää sekä hyvinvointi asioihin perehdyttämistä ja opettamista tarvittaisiin ja kaivattaisiin lisää ammattikouluihin ja osaksi perustutkintoa. Liikuntaa tulisi olla säännöllisemmin koko opintojen ajan. Työkykyisyyden merkitys on työelämässä jatkuvasti läsnä, jolloin sen ylläpitämiseen tulisi kasvaa jo opintojen aikana. Jatkotutkimuksena voitaisiin selvittää, miten liikuntaa saataisiin lisättyä lähes koko opintojen ajaksi ammatilliseen koulutukseen. Samalla voitaisiin selvittää, millainen työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opettajan rooli on liikuntakasvattajana ammatillisessa koulutuksessa ja miten opettajat näkevät integroinnin mahdollisuudet.

LÄHTEET

- Airila, A., Kurki, A., Mattila-Holappa, P., Nykänen, M. (2019). Työelämässä oppiminen, ohjaus ja oppilaitosyhteistyö työpaikkojen näkökulmasta. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21(2), 24–41. Viitattu 19.3.2023.
<https://journal.fi/akakk/article/view/86932A>
- Ammatillisen koulutuksen reformi. Opetus – ja kulttuuriministeriö. (2017). Päättyneitä hankkeita. Viitattu 5.6.2022. <https://okm.fi/amisreformi>
- Ammatillinen koulutus. Opetushallitus. (2022). Viitattu 11.5.2022.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattillinen-koulutus>
- Appelqvist-Schmidlechner, K., Tamminen, N., Solin, P. (2019). Nuorten kokema positiivinen mielenterveys perhetaustan mukaan. Viitattu 8.4.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-331-1>
- Billett, S. (2002). Workplace pedagogic practices: co-participation and learning. *British Journal of Educational Studies*, 50(49), 457–481. Workplace Pedagogic Practices: Co-participation and Learning: *British Journal of Educational Studies*: Vol 50, No 4 (tandfonline.com)
- Butova, Y. 2015. The History of Development of Competency-Based Education. *European Scientific Journal*, June 2015/Special edition. 250-255. Viitattu 12.3.2023.
<http://eujournal.org/index.php/esj/article/viewFile/5728/5535>
- Carscadon., M. (2011). Sleep in Adolescents: The Perfect Storm. *Pediatr Clin North Am* 58(3):637-647. 11.3.2023.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3130594/pdf/nihms-291181.pdf>
- Collin, K., & Valleala, U-M. (2005). Interaction among employees: how does learning take place in the social communities of the workplace and how might such learning be supervised? *Journal of Education and Work*, 18(4), 401-420.
- Digelidis, N., Papaioannou, A., Christodoulidis, T. (2003). Motivational climate and attitudes towards exercise in Greek senior high school: A year-long intervention. Viitattu 19.3.2023. <https://www.researchgate.net/journal/European-Journal-of-Sport-Science-1746-1391>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8.painos. Jyväskylä. Gummerus
- Esteban-Cornejo, I., Tejero-Gonzalez, C., Sallis, J.F., Veiga, O. (2018). Physical activity and

- cognition in adolescents: A systematic review. *Journal of Science and Medicine in Sport*. Viitattu 10.3.2023. <https://www.jsams.org/action/showPdf?pii=S1440-2440%2814%2900133-9>
- Fuller, A. & Unwin, L. (2011). Workplace learning and the organization. Teoksessa M. Malloch, L. Cairns, K. Evans & B. N. O'Connor (toim.), *The SAGE Handbook of Workplace Learning*. Lontoo: SAGE, 46-59.
- Hakala, J. (2010). Menetelmien valinnan koetuksia. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin*. 3. uudistettu ja täydennetty painos. WS Bookwell Oy. Juva.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki. Yliopistopaino.
- Hirjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2004). *Tutki ja kirjoita*. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Healy, T. (2004). Social capital: old hat or new insight? *Irish journal of sociology* 13 (1) 5-28. Viitattu 11.3.2023. <https://journals.sagepub.com/author-instructions/IRJ>
- Heinilä, H., Uronen, I., & Potinkara, H. (2017). Osaamisperusteisuuden moninaiset todellisuudet. *Ammatillisen koulutuksen muutoksen vaikutukset ammatillisen opettajan työhön*. Haaga-Helian julkaisut 2 /2017. Viitattu 19.3.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7225-91-2>
- Hyvinvointi. (2023). *Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. Viitattu 8.4.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>
- Järvikoski, A., Takala, E-P., Juvonen-Posti, P. & Härkäpää, K. 2018. Työkyvyn käsite ja työkykymallit kuntoutuksen tutkimuksessa ja käytännöissä. *Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 13*. Viitattu 18.3.2023. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/278322/Raportteja13_saavutettava.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Kananen, J. (2008). *Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja.
- Karoskoski, P. (2020). *Ristiriitainen reformi*. *Aikuiskasvatus* 4/2020. <file:///C:/Users/mirao/Downloads/100548-Artikkelin%20teksti-177968-1-10-20201216.pdf>
- Keudan autoalan perustutkinto. Opetushallitus 2018. Viitattu 20.7.2022. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/toteutussuunnitelma/155832/ammattillinen/sisalto/555252>

- Koivukangas, M., Seise, M. (2021) "Jopa omat vanhemmat sanoivat, etteivät antaisi poikansa tehdä kodinsähkötöitä" – myös ammattikoulun uudistuksessa meni jotain pieleen. Iltasanomat 6.9.2021. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008235390.html>
- Kokko, S., Hämylä, R., & Martin, L. (2021) (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttätymisen Suomessa. Liitu-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1 Viitattu 20.10.2022. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2021/05/Nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-LIITU-tutkimuksen-tuloksia-2020.pdf>
- Kokko., S. & Martin, L. (2023). (toim.). Lasten ja nuorten liikuntakäyttätymisen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1. Viitattu 24.3.2023. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Lasten-ja-nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-2022-2.pdf>
- Koponen, T. (2017). Puhe pullataikinasta. Pro gradu. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. Viitattu 26.3.2023. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201711094197>
- Kukkonen, H. & Raudasoja, A. 2018. Osaamisperusteinen ammatillinen koulutus. Teoksessa Kukkonen, H. & Raudasoja, A. (toim.) Osaaminen esiin: Ammatillisen koulutuksen reformi ja osaamisperusteisuus. Viitattu 11.3.2023. <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/A/23-Osaaminen-esiin.pdf>
- Kukkonen, H. & Jussila, A. 2018. Henkilöstön tukeminen muutosprosesseissa. Teoksessa Kukkonen, H. & Raudasoja, A. (toim.) Osaaminen esiin: Ammatillisen koulutuksen reformi ja osaamisperusteisuus. Viitattu 11.3.2023. <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/A/23-Osaaminen-esiin.pdf>
- Kuokkanen, M. (2021) Pro gradu tutkielma. Ammatti- ja S2-opettajien kokemuksia opetuksen integroinnista: Toimijuuden edistäminen opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen aikana. Viitattu 26.3.2023. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/78881/1/URN%3ANBN%3Afi%3Ajyu-202112035879.pdf>
- Kämppi, K., Inkinen, V., Aira, A., Hakonen, H. & Laine, K. 2018. Liikunnallisen toimintakulttuurin nykytila peruskouluissa koulujen itsearvioinnin näkökulmasta. Viitattu 8.4.2023. https://www.lts.fi/media/lts_vertaisarvioidut_tutkimusartikkelit/2018/lt_6-18_tutkimusartikkelit_88-95_lowres.pdf
- Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa

- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-Kustannus. Jyväskylä.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta. Finlex. 11.8.2017/531. Viitattu 5.6.2021.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>
- Lasten ja nuorten liikkumissuositus. (2023). UKK-instituutti. Viitattu 26.3.2023. Lasten ja nuorten liikkumissuositus. <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/lasten-ja-nuorten-liikkumissuositus/>
- Liimakka, S., Jallinoja, P., Hankonen, N. (2013). Liikutaan ja/vai hengailaan? Liikunta ja kaverit ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien nuorten elämäkokonaisuudessa. *Liikunta & Tiede* 50 (6), 32–39
- Metsämuuronen, J. (2008). Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3. uudistettu painos. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä. Viitattu 18.9.2022
- Nelimarkka, A., Laine, K., Kostamo, K. (2020) Let's move it – liikuntaintervention vastaanoton laadullinen arviointi vähän liikkuvien nuorten haastatteluista. *Liikunta tiede*. Viitattu 12.2.2023. https://www.lts.fi/media/liikunta-tiede-lehden-artikkelit/5_2020/lt_5_2020_97-105.pdf
- Palomäki, S., Lyyra, N. (2021). Liikunta toisen asteen oppilaitoksissa. Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1 Viitattu 20.10.2022 Nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-LIITU-tutkimuksen-tuloksia-2020.pdf
- Palomäki, S. (2021). Keho liikuttaa myös mieltä. *Liikunta ja tiede*, 58(1), 2. Viitattu 8.4.2023. https://www.lts.fi/media/liikunta-tiede-lehden-artikkelit/1_2021/lt_1_2021_s2-7.pdf
- Reformi tavoitteista toiminnaksi – kokemuksia ammatillisen koulutuksen johtamisesta. (2018). Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2018:14a. (2018). Viitattu 5.7.2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/194600_reformi_tavoitteista_toiminnaksi.pdf
- Rintala, H., Mikkonen, S., Pylväs, P., Nokelainen, P., Postareff, L. (2015) Työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja ohajusta edistävät ja estävät tekijät. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* (61). Viitattu 18.3.2023. <https://elektra.helsinki.fi/oa/2489-5822/17/4/tyopaika.pdf>
- Ruiz, J., Ortega, F., Castillo, R., Martín-Matillas, M., Kwak, L., Vicente Rodríguez, G., Noriega, J., Tercedor, P., Sjöström, M., & Moreno, L. A. (2010). Physical activity, fitness, weight status, and cognitive performance in adolescents. *The Journal of*

- Pediatrics 157 (6), 917–922. Viitattu 18.3.2023.
<https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2010.06.026>
- Rissanen, M., Kaseva, E. (2014) Cost of lost labour input. Ministry of Social Affairs and Health. Viitattu 19.3.2023.
https://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/1332445/Cost+of+lost+labour+input_en.pdf/d5790088-8e3e-4d13-a5cd-56c23b67de0c/Cost+of+lost+labour+input_en.pdf.pdf
- Räsänen, A., Goman, J. (2018) Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus Poliittikkatoimien vaikutusten arviointi. Valtioneuvoston selvitysja tutkimustoiminnan julkaisusarja 86/2017. 86_15_1_Osperusteisuus_politiikkatoimien-arviointi_KARVI_VNTEAS.pdf (valtioneuvosto.fi)
- Savoie-Zajc, L. & Dolbec, A. (2003). Co – operative education in the pulp and paper sector in Quebec. Article. Journal of workspace learning. Viitattu 11.3.2023.
<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13665620310468450/full/pdf?title=cooperative-education-in-the-pulp-and-paper-sector-in-quebec>
- Seppälä, M. & Tapani, A. 2018. Uusi uljas pedagoginen johtajuus – tulevaan luotsaamista yhdessä tekemällä. Teoksessa Kukkonen, H. & Raudasoja, A. (toim.) Osaaminen esiin: Ammatillisen koulutuksen reformi ja osaamisperusteisuus. Viitattu 19.3.2023.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018110216567>
- Siekkinen, K., Rajala, K., Hakonen, H., Kämppi, K., Tammelin, T. (2021). Liikunta toisen asteen oppilaitoksissa. Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1 Viitattu 20.10.2022
Nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-LIITU-tutkimuksen-tuloksia-2020.pdf
SiVM 7/2017. Eduskunta. Viitattu 8.4.2023
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/SiVM_7+2017.pdf
- Suomisanakirja. Viitattu 5.6. <https://www.suomisanakirja.fi/reformi>
- Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 8.4.2023. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen/syrjaytyminen-ja-syrjaytymisen-riskitekij
- Tapani, A., Salonen, AO. (2019). Myönteisten oppimiskokemusten tekijät ja uudistuva opettajuus ammatillisessa koulutuksessa. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 21(2), 42–57. Viitattu 12.9.2022. [file:///C:/Users/mirao/Downloads/86933-Artikkelin%20teksti-132847-1-10-20191031%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/mirao/Downloads/86933-Artikkelin%20teksti-132847-1-10-20191031%20(1).pdf)
- Tuloskortti 2022. Lasten ja nuorten liikunta Suomessa. 2022. Liikunnan ja kansanterveyden

- julkaisuja 401. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.2.2023.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/785033/Tuloskortti_2022.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Tuomi, j., & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Hansaprint oy Vantaa
- Tynjälä, P. (2008) Työelämän asiantuntijuus ja korkeakoulupedagogiikka. Aikuiskasvatus 2 / 2008. Viitattu 26.3.2023.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/72005/aikuiskasvatustynjala.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tynjälä, P., & Virtanen, A. (2017). Monipuolinen pedagogiikka tukee työelämätaitojen kehittymistä. Ruusupuiston uutiset. Viitattu 26.3.2023.
<https://peda.net/jyu/ruusupuisto/uutisarkisto/2-2017-luonnos/2-tyoelamataitojen%20kehittyminen>
- Työelämässä oppiminen. Opetushallitus. (2017). Viitattu 9.8.2022.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tyoelamassa-oppiminen>
- Uusi arviointikriteeristö yhteisiin tutkinnon osiin. (2023). Opetushallitus. Uutinen. Uusi arviointikriteeristö yhteisiin tutkinnon osiin. Viitattu 12.2.2023.
<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2022/uusi-arviointikriteeristo-yhteisiin-tutkinnon-osiin>
- Vaarama, M., Karvonen, S., Kestilä, L., Moisio, P., Muuri, A. (2014). Suomalaisten hyvinvointi 2014. Viitattu 8.4.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-015-3>
- Vilkka, H. (2005). Tutki ja kehitä. Kustannusosakeyhtiö Tammi oy. Keuruu
- Vipunen. Opetushallinnon tilastopalvelu. 2022. Viitattu 11.3.2023. <https://vipunen.fi/fi-fi/amatillinen/Sivut/Hakeneet-ja-hyv%C3%A4ksytyt.aspx>
- Virtanen, A. (2013). Opiskelijoiden oppiminen ammatillisen peruskoulutuksen työssäoppimisen järjestelmässä. Väitöskirja. Viitattu 25.3.2023.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5270-9>
- Virtanen, A., Tynjälä, P. 2008. Students' Experiences of Workplace Learning in Finnish VET. European Journal of Vocational Training, v44 n2 p199-213 2008. Viitattu 26.3.2023.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ808778.pdf>
- Wenger, E. (2009) Social Theory of learning. Teoksessa K. Illeris (toim.). Contemporary theories of learning. (209-218) New York: Routledge. Viitattu 18.3.2023.
<https://doi.org/10.4324/9780203870426>.
- Yhteisten tutkinnon osion arviointikriteeristö. Opetushallitus. (2022). Viitattu 6.7.2022.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/yhteisten-tutkinnon-osien-arviointikriteeristo-0>

Liite 1: Saatekirje

Hei,

Opiskelen Jyväskylän yliopistossa liikuntatieteellisessä tiedekunnassa. Työskentelen Keudassa liikunnanopettaja.

Teen Pro gradu -tutkielmaa, jossa tutkin ammatillisen koulutuksen työvaltaistamista, sen vastuiden määrittelemistä sekä miten työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen pakollisen opinnon (liikunnan) osaamistavoitteita voisi sisällyttää työelämässä oppimisen jaksolle tai onko se opiskelijoiden liikuntakäyttäytymisen tämänhetkisen tilanteen mukaan perusteltua. Tutkimustieto on tästä vähäistä.

Tutkimus toteutetaan teemahaastatteluin. Tarkoituksenani on haastatella opiskelijoita, koulutuksenjärjestäjän edustajia (vastuuopettajaa) sekä työelämän edustajia eri aloilta.

Haastateltavilta pyydän suostumukset haastatteluun etukäteen erillisellä kirjallisella lomakkeella. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, haastattelut äänitetään ja haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti eikä haastateltavan henkilöllisyys paljastu muille, kuin tutkijalle.

Olisiko myös sinulla mahdollisuus osallistua haastatteluun? Haastattelu vie aikaa n. 20–30 min ja pääsen tulemaan paikan päälle sen tekemään.

Haastattelukysymykset lähetän etukäteen. Sopiva ajankohta haastattelulle olisi tammikuun alkupuolella.

Ystävällisin terveisin
Mira Oras

Liite 2: Haastattelukysymykset

Taustatiedot

Rooli

Koulutusala

Työelämän edustaja

Miten kauan olet ollut työnantajan roolissa työssäoppimisen jaksoilla?

Koulutuksen järjestäjä

Miten kauan olet työskennellyt ammatillisena opettajana ja ollut mukana työssäoppimisen jakson arvioinnissa?

Työelämän edustaja ja koulutuksen järjestäjä

1. Millaisena näette työvaltaistamisen reformin 2018 jälkeen?
 - Millaiset on resurssit opettamiseen ja ohjaamiseen työpaikoilla?
 - Millainen ja miten suuri on työelämän edustajalla?
 - Mikä on koulutuksen järjestäjän vastuu?
 - Millainen on työpaikan ja koulutuksenjärjestäjän yhteistyö työelämässä oppimisen jaksoon liittyen ja jakson aikana?
 - Millainen ammatillinen osaaminen on osaamistavoitteisiin verrattuna?
 - Miltä arviointi tuntuu?

3. Millaisena näette opiskelijan fyysisen kunnon suhteessa työelämässä vaadittaviin taitoihin?
 - Miten tärkeänä pidätte työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteiden opettamista opiskelijoille?
 - Miten opiskelijat jaksavat työelämässä oppimisen jaksolla? Millaisena opiskelijan hyvinvointi näyttäätyy työelämässä oppimisen jaksolla?
 - Millainen yhteys on liikunnalla ja työn vaatiman kuormituksen kanssa?
 - Miten opiskelijat palautuvat työn kuormituksesta?

4. Mitä ajatuksia herää siitä, mikäli työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen osaamistavoitteita sisällytettäisiin työssäoppimisen jaksolle?
 - Olisiko tarvittavia resursseja opettamiseen ja ohjaamiseen sekä arvioimiseen?
 - Minkälainen osaaminen asiaan löytyy? Vaatisiko lisäpanostusta?

- Olisiko työpaikalla tapahtuvalla ohjaamisella tai opettamisella vaikutusta opiskelijan liikunta-aktiivisuuden lisäämiseen?

Kysymykset opiskelijalle

1. Millaisena koet työvaltaistamisen ja työelämän vastuu opettamisessa?

- Miten työelämässä oppimisen jakso on suunniteltu?
- Miten oppiminen ja ohjaaminen on onnistunut työelämässä oppimisen jaksolla? (sujuvuus, työolot)
- Millaiset resurssit (aika, ammattitaito) työpaikoilla on opettamiseen ja ohjaamiseen?

2. Miten tärkeänä koet liikunnan harrastamisen suhteessa työelämän vaatimuksiin?

- Millainen on suhteesi liikuntaan?
- Millaisia vaikutuksia liikunnalla on omaan alaasi ja sen tuomaan kuormitukseen?

Liite 3: Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osan osaamistavoitteet

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen pakollisen tutkinnon osan 2 osp osaamistavoitteet:

Terveydestä ja toimintakyvystä huolehtiminen

Opiskelija

- etsii monipuolista tietoa ikäluokkansa terveyseroista ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi
- laatii itselleen tilannekohtaisesti päivitettävän ja monipuolisen suunnitelman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, nikotiinittomuuden ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksi
- edistää terveyttään ja hyvinvointiaan aktiivisesti ja arvioi realistisesti suunnitelman toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista hyödyntäen arvioinnissa myös muilta saamaansa palautetta.

Toimintaympäristön ja toiminnan turvallisuuden ja terveellisyuden arvioiminen

Opiskelija

- toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa ja arvioi toimintatapojensa kehittämistarpeita
- ottaa työssään monipuolisesti huomioon oman ammatinsa kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään
- selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn erilaisissa työympäristöissä.

Opiskelu- ja työkyvyn sekä hyvinvoinnin edistäminen liikunnan avulla

Opiskelija

- hakee monipuolisesti tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvylle ja ottaa tiedot huomioon fyysistä toimintakykyä edistävässä suunnitelmassaan huomioiden myös alakohtaiset vaatimukset opiskelu- ja työkyvyn ylläpitoon
- kehittää opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan
- liikkuu parhaansa yrittäen kaikissa liikuntatilanteissa edistäen opiskelu- ja työkykyään.

Tapaturmien syntymisen ehkäiseminen ja ensiavun antaminen

Opiskelija

- toimii huolellisesti ja ehkäisee tapaturmien syntymistä
- antaa ensiapua ja hakee oikea-aikaisesti lisäapua
- estää toiminnallaan lisätapaturmien syntymistä.

Liite 4: Suostumuslomake

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

SUOSTUMUS TIETEELLISEEN TUTKIMUKSEEN

Minua on pyydetty osallistumaan tutkimukseen **työvaltaistaminen ja työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen tutkinnon osa**.

Olen perehtynyt tutkimusta koskevaan tiedotteeseen ja saanut riittävästi tietoa tutkimuksesta sekä henkilötietojeni käsittelystä.

- Tutkimuksen sisältö on kerrottu minulle myös suullisesti ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini. Selvitykset antoi **Mira Oras**.
- Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita tutkimukseen osallistumista.

Ymmärrän, että tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

- Minulla on oikeus milloin tahansa tutkimuksen aikana ja syytä ilmoittamatta keskeyttää tutkimukseen osallistuminen. Tutkimuksen keskeyttämisestä ei aiheudu minulle kielteisiä seuraamuksia.
- Voin myös milloin tahansa peruuttaa suostumukseni tutkimukseen. Suostumuksen peruuttamisesta ei aiheudu minulle kielteisiä seuraamuksia.

Allekirjoittamalla suostumuslomakkeen hyväksyn tietojeni käytön tiedotteessa kuvattuun tutkimukseen.

Kyllä

Allekirjoituksellani vahvistan, että osallistun tutkimukseen ja suostun vapaaehtoisesti tutkittavaksi sekä annan luvan kohtiin, joiden kohdalla olen merkinnyt kohdan ”Kyllä”. Jos en ole merkinnyt jotakin kohtaa, se tarkoittaa, että en anna lupaa henkilötietojeni käyttämiseen kyseiseen tarkoitukseen. Voin silti osallistua tutkimukseen.

Allekirjoitus

Päiväys

Nimen selvennys

Suostumus vastaanotettu (pvm)

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus

Nimen selvennys

Alkuperäinen allekirjoitettu suostumus jää tutkimuksen vastuullisen johtajan arkistoon ja kopio annetaan tutkittavalle. Suostumusta säilytetään tietoturvalisesti niin kauan kuin aineisto on tunnistellisessa muodossa. Jos aineisto anonymisoidaan tai hävitetään suostumusta ei tarvitse enää säilyttää.